

ธรรมสาส์น ชาวพุทธ

จิตอาสา

น้อมส่งเสด็จสู่สวรรคาลัย

สารบัญ

๐๖

ไถวัลยธรรม

"การรับใช้ผู้อื่น เป็นลักษณะของมหาบุรุษ"

พุทธทาสภิกขุ

๑๔

ปัญญาชี้ทางธรรม

"พระพุทธเจ้า : เจ้าชายผู้เสียสละ
เพื่อช่วยเหลือชาวโลก"

ปัญญาเน้นทวิภิกขุ

๒๔

มีชฌนธรรม

"อย่ามัวรอหรือขอพระโพธิสัตว์ทำให้
แต่ต้องทำให้ได้อย่างพระโพธิสัตว์"

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)

ISSN ๐๑๒๕-๔๐๖๕

ผู้อุปถัมภ์

ชาวพุทธมูลนิธิ

เจ้าของ

พุทธนิคมเชียงใหม่

ที่ปรึกษา

พระครูสุคันธศีล

พระจรินทร์ อากสโร

พระมหานรินทร์ นรินโท

ผศ.รุ่งเรือง บุญโญรล

ผู้จัดการ

คุณพิมพ์ รามเกื้อ

บรรณาธิการ

คุณเพ็ญฉาย สิโรรส

๓๒

บทสัณหาษณ

"เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งในใจ"

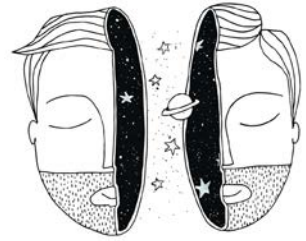
กองบรรณาธิการ

๔๐

รอยทำ นำทาง

"ความจริงโดยสมมติ
และความจริงโดยปรมาตม"

หลวงพ่อบราโมทย์ ปาโมชฺโช

๔๕

ทีละก้าว

"จิตอาสาเพื่อโลกน่าอยู่"

พระไพศาล วิสาโล

๕๒

นั่งเล่นริมวัด

"วงนอก"

หนานเอ

๕๖

มุมค่ายคุณธรรม

"อย่ากลัวเสียเวลา"

๕๘

พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม

เดวิด อาร์ ลอย

กองบรรณาธิการ

พระอธิป อธิปญโญ

พระนพกร รชชโน

พระสุบิน ลีริวทมนเมธี

พระไพฑูลย์ ดิถขวีโร

พระสิทธิพร นรตตโม

พระมหาใจเมือง อากาศมโม

สำนักงานสวนพุทธธรรม

วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม

ถ.สุเทพ อ.เมือง เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. ๐๕๓-๓๒๘-๐๕๔

chao_buddha@hotmail.com

พิมพ์ที่

หจก.ดาราวรรณการพิมพ์

โทร. ๐๕๓-๘๓๒-๘๗๖-๗

ชาวพุทธ สนทนา

ความเศร้าในฤดูมรสุม

ในช่วงเวลาที่ความโศกเศร้า อันเนื่องมาจากการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แผ่ขยายปกคลุมไปทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทย เป็นมวลอากาศของความเศร้า ซึ่งพสกนิกรชาวไทย ทุกหมู่เหล่า ต่างได้รับผลกระทบอย่างพร้อมเพรียงกัน ในความเป็นจริงแล้ว ทุกคนต่างเคยสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักมาแล้วทั้งสิ้น แต่การสูญเสียในครั้งนี้ นับเป็นการสูญเสียของคนไทยทั้งชาติอย่างที่ไม่เคยประสบมาก่อน

แต่ราวกับว่าเป็นความเศร้าในฤดูมรสุม ที่ได้พัดพาน้ำตาของเพื่อนร่วมชาติ ให้ไหลรินท่วมท้นไปทั่วผืนแผ่นดิน นับเป็นเวลาที่ความทุกข์ได้เกิดขึ้นในใจของคนไทยจำนวนมาก เป็นความอึดครึ้ม มีดครึ้ม ในยามที่พายุใหญ่กำลังเคลื่อนตัวเข้ามา แม้ความโศกเศร้าไม่อาจจะซาลงไปได้โดยง่าย แต่ก็ไม่อาจจะมีความโศกเศร้าที่โหดร้ายเกินไปได้โดยง่าย แต่ก็ไม่อาจจะมีความโศกเศร้าที่โหดร้ายเกินไปได้โดยง่าย แต่ก็ไม่อาจจะมีความโศกเศร้าที่โหดร้ายเกินไปได้โดยง่าย

มองกันในแง่ดี ความโศกเศร้าก็อาจจะมีความหมายบางอย่าง เพราะเมื่อใดที่ความเศร้าเกิดขึ้น ความรู้สึกมีตัวมีตนของเราก็เล็กลง ความคิดที่ว่าตัว

Illustrations by Fernando Cobelo

เองดีกว่าคนอื่นก็ไม่อาจจะเป็นอย่างนั้นแล้ว เพราะได้เห็นว่าคุณทุกข์ของตัวเองก็มีลักษณะไม่ต่างจากความทุกข์ของคนอื่น ความเศร้าได้แปรเปลี่ยนความหึงพยองให้กลายเป็นความอ่อนน้อมถ่อมตนอย่างน่าประหลาด แม้กระนั้น ความเศร้าก็ไม่ควรจะเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่นาน เพราะเมื่อใดที่จมจมอยู่กับความเศร้านานเกินไป ความเศร้านั้นเองจะค่อย ๆ บ่อนเซาะทำลายจิตใจ จนหลงลืมว่าชีวิตก็ต้องดำเนินต่อไป

เป็นเรื่องน่ายินดี ที่แม้ผู้คนจะประสบกับความเศร้าในฤดูมรสุม แต่คนจำนวนไม่น้อย ก็ได้แปรเปลี่ยนความเศร้าให้กลายเป็นการทำความดี พี่จับวินมอเตอร์ไซด์หลายที่ในกรุงเทพฯ อาสาไปส่งผู้คนที่ให้ไปถึงสนามหลวงและพระบรมมหาราชวัง เพื่อร่วมงานพระราชพิธีพระบรมศพโดยไม่คิดค่าโดยสาร แม่ค้าอาสาทำอาหารมาแจกจ่ายแก่ผู้มาร่วมงาน แม้ตัวเองต้องเดินทางไกลมาจากสงขลา หลาย ๆ ครอบครัวตั้งโรงทานแจกจ่ายอาหารและน้ำดื่ม ให้กับผู้มาร่วมงานหนุ่มสาวจำนวนไม่น้อยอาสาเป็นคนเก็บขยะ เพื่อให้ท้องสนามหลวงยังคงสะอาดดังเดิม แม่ค้าพ่อค้ายังคงขายเสื้อสีดำในราคาปกติโดยไม่ฉวยโอกาสขึ้นราคา หรือแม้กระทั่งคลินิกซึ่งเปิดบริการฟรีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล

แม้ไม่อาจบรรยายได้หมดในหน้ากระดาษ A4 แต่เป็นความหลากหลายของคนเศร้า ซึ่งได้แปรเปลี่ยนความเศร้าให้กลายเป็นการทำเพื่อผู้อื่น เพราะถึงแม้จะเศร้าเพียงใด แต่ชีวิตนั้น ก็ยังคงต้องดำเนินต่อไป.

การรับใช้ผู้อื่น เป็นลักษณะของมหาบุรุษ

วันนี้จะพูดสำหรับภิกษุญวณะโดยหัวข้อว่าการรับใช้ผู้อื่นเป็นลักษณะของมหาบุรุษ การรับใช้ผู้อื่นเป็นลักษณะของมหาบุรุษ พูดอย่างนี้หลายคนคงไม่เชื่อ ก็นึกคัดค้านขัดแย้งอยู่ในใจว่าเป็นมหาบุรุษสูงสุด จะมารับใช้ผู้อื่นทำไม แต่ขอยืนยันว่าการรับใช้ผู้อื่นนั้นแหละ เป็นลักษณะของมหาบุรุษ หรือเป็นหัวใจของความเป็นมหาบุรุษ เดียวนี้ไม่ค่อยมีใครสมัครใจที่จะรับใช้ผู้อื่น ส่วนมากต้องการให้ผู้อื่นรับใช้ตน เอาอกเอาใจตน ช่วยเหลือตนอะไรไปเสียทำเดียว ความคิดที่จะรับใช้ผู้อื่นนั้นมันไม่ค่อยจะมี สำหรับบางคนมันดูเหมือนจะไม่มีเลย บางคนก็มีบ้าง ถ้าใครมีมากก็ดี เป็นผู้เดินตามรอยมหาบุรุษ ซึ่งจะต้องมุ่งหมายเอาพระพุทธรเจ้า ผู้เป็นยอดของมหาบุรุษ

เมื่อเราได้ศึกษา สังเกต ทบทวนมาโดยละเอียดถี่ถ้วนแล้วจะพบความหมายแง่หนึ่งว่าพระพุทธรเจ้าที่ท่านเกิดมาโปรดผู้อื่น โปรดสัตว์โลก แต่ที่แท้ก็มารับใช้นั่นเอง ช่วยชนสัตว์ พาสัตว์ไป ชนสัตว์ออกไปจากวัฏสงสาร ซึ่งมีลักษณะของความรับใช้ แม้ว่าจะเป็นการช่วย แต่การช่วยก็คือการรับใช้ พระโพธิสัตว์ทั้งหลายโดยเฉพาะตามมติฝ่ายมหายานแล้วก็ยังเป็นผู้รับใช้สัตว์โลกทั้งหลายทั้งปวง จะช่วยชนออกไปเสียให้พ้นจากกองทุกข์ แม้ว่า จะลำบากเหนื่อยยากอย่างไรก็จะทำ แล้วก็ได้พยายามกระทำบำเพ็ญบารมี ในความเป็นพุทธโพธิ เป็นโพธิสัตว์นี้นับด้วยอสงไขยกัป ๔ อสงไขยแสนกัป

“ ความหมายแห่งหนึ่งว่าพระพุทธเจ้านี้ ท่านเกิดมาโปรดผู้อื่น โปรดสัตว์โลก แต่ ที่แท้ก็มารับใช้นั่นเอง ช่วยชนสัตว์ พาสัตว์ ไป ชนสัตว์ออกไปจากวัฏสงสาร ”

อะไรแล้ว แล้วแต่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ แต่ข้อความมีอยู่อย่างนั้น ๔ อสงไขยแสนกัป บำเพ็ญบารมีโพธิสัตว์เพื่อจะรอนสัตว์โลก คนที่ยังมีตัวตน ยกหูชูหางรับใช้ใครไม่ได้ คนที่หมดตัวตน หมดตัวหมดตน หมดความยึดมั่นในตัวตนเท่านั้นแหละที่จะรับใช้ผู้อื่นได้ คนที่มีอหังการ มมังการ ยกหูชูหางมั่นรับใช้ใครไม่ได้

ฉะนั้นคำว่ารับใช้ผู้อื่นมีความหมายมาก มันต้องหมดความเห็นแก่ตน หมดตัวหมดตนมันจึงจะรับใช้ผู้อื่นได้ การรับใช้ผู้อื่นนั้นแหละทำให้หมดความเห็นแก่ตนหรือหมดความถือตัวถือตน ดังนั้นขอให้ใช้บทเรียนอันนี้ฝึกฝนรับใช้ผู้อื่นนั้นแหละจะทำให้หมดตัวหมดตน จะบรรลุมรรคผลนิพพานได้ด้วยการรับใช้ผู้อื่น มันเป็นวิถีทางหนึ่งและทางใหญ่ รับใช้ผู้อื่นมีความหมายมาก ถ้าจะรับใช้พระพุทธเจ้าได้ก็ยิ่งดี ทำทุกอย่างเพื่อรับใช้พระพุทธเจ้า ถ้าอย่างนี้มันยังมีความหมายสูง เพราะว่าพระพุทธเจ้าต้องการจะโปรดสัตว์ให้พ้นไปจากกองทุกข์ทั้งปวง

ฉะนั้นเรามาช่วยกันรับใช้พระพุทธเจ้าในความหมายนี้ ทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์เพื่อให้ได้รู้ธรรมะของพระพุทธเจ้า ให้ได้ปฏิบัติธรรมะได้ แล้วก็หมดความเห็นแก่ตน ไม่มีตัวกูของกู เดียวนี้เรารับใช้พระพุทธเจ้าก็ขึ้นอยู่กับอย่างมาก แต่บางคนก็รู้บางคนก็ไม่รู้ อย่างวัดเรานี้ตั้งขึ้นก็เพื่อรับใช้พระพุทธเจ้า สนองพระเดชพระคุณ สนองพระพุทธประสงค์ของพระพุทธเจ้า คือการช่วยกันทำให้โลกนี้มีแสงสว่าง การทำให้โลกนี้มีแสงสว่างนี้แหละเป็นพระพุทธประสงค์สูงสุดหรือทั้งหมดของพระพุทธเจ้า เราก็ทำเพื่อสนอง

พระพุทธประสงค์อันนั้น เรามีสถานที่นี้เพื่อทำหน้าที่อันนี้ ถ้าเราทำหน้าที่นี้มากเท่าไรก็เป็นการรับใช้สนองพระพุทธประสงค์มากเท่านั้น ที่นี้ก็ดูให้ดีว่าใครบ้างที่จะสามารถรับใช้ได้ เมื่อกล่าวให้ยุติธรรมแล้วก็กล่าวได้ว่าทุกคนบางที่จะเลยลงไปถึงสัตว์เดรัจฉานบางตนบางตัวก็ได้ ทุกคนรับใช้พระพุทธเจ้าในแง่นี้ ที่อยู่กันในวัดนี้ถ้าได้ทำให้วัดนี้มีนอยู่ได้ แล้ววัดนี้ก็ทำหน้าที่คือทำแสงสว่างให้เกิดแก่คนทั่วประเทศหรือทั่วโลก

คนนั้นก็มีส่วนในการรับใช้สนองพระพุทธประสงค์เพื่อคนทั้งโลก แม้แต่คนกวาดใบไม้เพื่อให้มันสะอาดอยู่เสมอ นี่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วัดนี้มีอยู่ได้ คนที่ทำครัวเหน็ดเหนื่อย เหงื่อไหลโคลย้อยมันเป็นเรื่องที่ทำให้วัดนี้มีอยู่ได้ เพื่อทำหน้าที่ของวัดนี้ต่อไป เพราะฉะนั้นขอให้เห็น ให้มองเห็น สังเกตเห็น สิ่งที่เรากระทำอยู่แล้วในการรับใช้ผู้อื่นโดยสมทบกับพระพุทธเจ้าหรือโดยผ่านทางพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าท่านรับใช้ผู้อื่นเพื่อจะช่วยให้เขารอดให้ได้ ถ้าบาคยากเข็ญเท่าไรไม่ว่า แล้วเราก็ผสมโรงกับพระพุทธเจ้าในการที่จะช่วยผู้อื่น

ฉะนั้นการที่มีส่วนโมกข์นี้ก็ดี มีส่วนโมกข์นอกจากที่กำลังสร้างอยู่ก็ดี มันเป็นการกระทำด้วยวัตถุประสงค์นี้ทั้งนั้น ดังนั้นขอให้ได้รับรู้แล้วก็มีส่วนแห่งการกระทำ อยากจะพูดว่าเพื่อให้แม่ครัวและทุกคนที่ทำด้วยเจตนาอันนี้

เจตนาเพื่อวัดน้อมอยู่ได้ รับใช้พระพุทธเจ้า แม้ที่สุดแต่ว่าลำบากในการที่จะหาที่พัก ที่อาศัยให้แขกที่มาพัก มันก็มีส่วนแห่งกิจกรรมอันนี้ พระสิงห์ทองคือตัวอย่างแห่งความลำบากยากเข็ญ ดึกดื่นอย่างไรก็อุตสำหรับหาที่พักให้คนจนได้ คราวละร้อยสองร้อยก็ได้ คราวละไม่กี่คนก็ได้ รวมๆกันแล้วตั้งแสนคนแล้วกระมังที่รับใช้ผู้อื่น เป็นการรับใช้ผู้อื่นโดยทนยากทนลำบากทุกอย่างที่ทำในลักษณะอย่างนี้เรียกว่ารับใช้ผู้อื่น

ยกตัวอย่างมาเพียงบางคนแต่ที่จริงเกือบจะทุกคนแหละ เขาจะรู้สึกหรือไม่รู้รู้สึก แต่ว่าเจตนาอาจจะเป็นอย่างอื่นเสียก็มี ไม่ได้ทำเพื่อรับใช้ผู้อื่น เพื่อลดความเห็นแก่ตัว เพื่อลดตัวกูของกู ไม่ยกหูชูหาง โดยเราจะต้องถือหลักว่าเกิดมาเพื่อรับใช้ผู้อื่นนั้นแหละเป็นการทำให้ก้าวหน้าไปทางพระนิพพาน เพราะว่ารับใช้ผู้อื่นเป็นการลดความยกหูชูหางของตัว ลดการถือตัว ถ้ามันถือตัวอยู่มันรับใช้ผู้อื่นไม่ได้ บางทีก็ต้องหลอกกันให้รับใช้ผู้อื่นอย่างนี้ก็มี แต่วามันก็ไม่เป็นไร ถ้ามีการรับใช้ผู้อื่นก็เป็นการดี เพราะมันจะลดกิเลสคือความเห็นแก่ตัว

ขอให้พระบวชใหม่ จะสึกก็ตาม จะอยู่ก็ตาม จงมองเห็นความจริงอันนี้ว่าการรับใช้ผู้อื่นเป็นลักษณะของมหาบุรุษ ไม่ใช่ว่าเป็นทาสเป็นข้ารับใช้เขา นั้นมันอีกความหมายหนึ่ง ที่มันจำเป็นต้องเป็นทาสเป็นข้ารับใช้เขา แต่การทำด้วยความสมัครใจในการที่จะรับใช้ผู้อื่น มันเป็นเรื่องที่มีค่าสูงสุด และมีประโยชน์มากที่จะช่วยลดตัวกูของกู ลดอหังการ มมังการ มานานุสัย ตามหลักธรรมอันสูงสุดว่าถ้าลดอหังการ มมังการ มานานุสัย เสียได้แล้วก็เป็นพระอรหันต์นั้น อหังการ มมังการ มานานุสัย เรียกรวมคราวเดียวกันเป็นคำยาว คือความเคยชินแห่งการสำคัญมันหมายความว่าตัวกูเป็นของกู อหังการ มมังการ มานานุสัย ของกู มานะ ความถือตัว อนุสัย ความเคยชินแห่งจิตใจ ที่จะสำคัญมันหมายความว่าตัวกูว่าของกู

คนธรรมดาสามัญนี้ยังห่างไกล แต่วิธีที่จะลดได้ดีแน่นอน ไม่เล่นตลกก็คือรับใช้ผู้อื่น ยอมลดตัวลงไป ทอดตัวลงไปในการรับใช้ผู้อื่น ก็เพื่อลดความ

“ ขอให้เห็นว่ามหาบุรุษซึ่งมีพระพุทธเจ้า เป็นประมุขนั้นมีเจตนาแท้จริงเพื่อจะชน สัตว์โลก ในลักษณะที่เป็นกรับใช้ให้เขา พ้นทุกข์ ”

ถือตัว มีตัว ของตัวกูเป็นอย่างไร มันเป็นของเล็กหรือของใหญ่ ของต่ำหรือ
ของสูง ที่มันเป็นลักษณะของมหาบุรุษนั้น เพราะมหาบุรุษตั้งใจจะ
ทำอย่างนั้น ถ้าเป็นมหาบุรุษแท้จริงก็จะตั้งใจเสียสละเพื่อจะ
ทำให้คนในโลกนี้ได้รับความสุข ได้รับสิ่งที่ดีที่เขาควรจะได้
ถ้าเป็นมหาจักรพรรดิที่ถูกต้อง ถ้าจะครองโลกที่ถูกต้องก็
จะต้องทำหน้าที่เพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์ที่สูงสุด

ฉะนั้นถ้าเป็นพระพุทธเจ้าก็เป็นอย่างนี้อยู่แล้ว เป็นอย่างนี้อยู่แล้ว ท่าน
ตั้งใจจะรับใช้ผู้อื่นด้วยการบำเพ็ญบารมี เป็นพระโพธิสัตว์ ๔
อสงไขยแสนกัป แต่เรามาใช้คำว่าโปรดผู้อื่น อันนี้กิเลสของ
คนมีกิเลสก็จะเห็นเป็นแง่ดี เป็นได้เปรียบ ได้กำไร เป็น
เรื่องการใช้คำว่าโปรดผู้อื่น แต่เนื้อแท้แล้วคือช่วยให้เขา
พ้นทุกข์ด้วยความเสียสละของตัวเอง ทนความลำบากทุกอย่าง
ทุกประการ ความหมายที่แท้จริงมันก็คือเพื่อรับใช้ผู้อื่น
จะใช้คำว่าชนสัตว์ ซึ่งเป็นคำที่ใช้กันอยู่มาก ชนสัตว์
ออกจากกองทุกข์ ชนสัตว์ออกจากกองทุกข์ ถ้าไม่มี
จิตใจเสียสละที่จะรับใช้ผู้อื่นมันก็มีไม่ได้

ดังนั้นขอให้มีความคิดจะใช้ชีวิตของตนในการรับใช้ผู้อื่น
รับใช้โลกก็ได้ รับผิดชอบก็ได้ รับผิดชอบต่อโลกก็ได้
ถ้ามีความเห็นแก่ตัวมันก็รับใช้ไม่ได้ ถ้าเราจะสร้าง
สรรค์อะไรที่เป็นความดีความงามก็ขอให้มันเป็นไปเพื่อ
ประโยชน์แก่โลก เกิดมาเพื่อทำให้โลกนี้มันงดงาม
ไม่เอามาเป็นโลกของกู หรือเป็นตัวกู ทุกอย่างควร
จะถือว่ามิใช่เพื่อให้โลกนี้มันงดงาม ถ้ามีแต่โลก
เกลี้ยๆ ไม่มีอะไรมันก็ไม่งดงาม มีดินไม่มีอะไร
ทุกอย่างที่มีอยู่ในโลก กระทั่งมีสัตว์มี
คนเพื่อให้โลกนี้มันงดงาม

ขอให้เห็นว่ามหาบุรุษซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขนั้นมีเจตนาแท้จริง เพื่อจะชนสัตว์โลก ในลักษณะที่เป็นกรับใช้ให้เขาพ้นทุกข์ แต่เรามาเรียกเสียให้เป็นฝ่ายได้เปรียบว่าผู้โปรดสัตว์ ผู้โปรดสัตว์นี้แหละคือผู้รับใช้สัตว์ ถ้าไม่มีการรับใช้หรือไม่มีความหมายการรับใช้ก็ไม่มีการโปรดสัตว์ การโปรดสัตว์เป็นสิ่งที่ต้องพยายาม ต้องลงทุน ต้องเหน็ดเหนื่อย ต้องลำบาก มีความรู้สึกในการที่จะรับใช้โลก ทำหน้าที่สูงสุดเหมือนพระพุทธเจ้าเพราะเป็นการรับใช้พระพุทธเจ้า จะพูดได้เลยว่ารับใช้ผู้อื่นก็คือรับใช้พระพุทธเจ้า รับใช้โลกก็คือรับใช้พระพุทธเจ้า ขอให้เราได้ใช้ชีวิตที่มีอยู่นี้ได้ทำสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะทำได้ ให้ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่มนุษย์จะรับได้ คือการเสียสละ ตัวกูของกูออกไป ให้มันละลายไป ละลายไปด้วยการเสียสละ และการที่จะทำได้ง่าย ๆ ก็คือการรับใช้ผู้อื่น ซึ่งทำให้เสียสละความเห็นแก่ตัวออกไป เป็นบุรุษสูงสุด ผู้รับใช้ผู้อื่นกลายเป็นบุคคลสูงสุด

ฉะนั้นชีวิตนี้ก็ถูกใช้ให้เป็นประโยชน์สูงสุดหมดทั้งชีวิต ถ้าใช้ไปเพื่อรับใช้โลกรับใช้ผู้อื่น รับใช้พระพุทธเจ้าซึ่งมีความหมายเดียวกันกับข้อที่ว่า พระพุทธองค์ก็รับใช้โลก รับใช้สัตว์โลก ในฐานะเป็นบุคคลสูงสุดที่รับใช้โลก เดียวนี้เรามามองลัดเอา ลัดสั้นเอาตรงที่ว่ารับใช้ผู้อื่นนั้นมันลดความเห็นแก่ตัว มันลดอัตตา ลดตัวกูลดของกู เป็นการมุ่งไปทางพระนิพพานอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นการลดตัวกูและของกู ถ้าไปรับใช้กิเลส ปรารถนาอำนาจ วาสนา ยศศักดิ์บริวาร ก็ติดตันอยู่เท่านั้นจะมุ่งไปพระนิพพานไม่ได้

ขอให้คิดกันอย่างนี้เพื่อจะได้กว้างที่สุดเท่าที่มนุษย์จะมีใจกว้างได้ ถ้าใครชอบคำว่ามีใจกว้างแล้ว ก็ขอให้มุ่งหน้าในการที่จะรับใช้ผู้อื่นเถิด นั่นแหละคือความมีใจกว้าง ถ้ามากขึ้นไปอีกก็คือพระมหากรุณา พระพุทธเจ้ามีพระมหากรุณา นั่นแหละคือความมีใจกว้างสูงสุด พระมหากรุณานี้เพื่อทำอะไร ก็เพื่อชนสัตว์ ในความหมายที่ว่ารับใช้โลก ในฝ่ายศาสนาคริสต์เขามีกำที่มีความหมายพิเศษอยู่ในข้อนี้มาก อย่างพระเยซู เขาเรียกว่าพระมหาไถ่ (redeemer, great redeemer) พระมหาไถ่เพื่อไถ่โลก ไถ่มนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ แต่ยังมีความหมายในลักษณะที่รับใช้โลกรับใช้ผู้อื่น

ที่กล่าวออกมาแล้วว่ากวาดวัด หรือว่าทำให้วัดมันอยู่ได้โดยวิธีใดก็ตาม ก็จะขอแสดงความขอบใจที่ว่าให้ความร่วมมืออย่างยิ่งในการรับใช้ผู้อื่นและให้รู้ว่าสวนโมกข์นี้มีเจตนารมณ์ในการรับใช้ผู้อื่นหรือที่อื่นก็เหมือนกัน มีความประสงค์ที่ถูกต้อง บริสุทธิ์ใจ ไม่ใช่รับใช้กิเลส รับใช้ตัวเอง กล่าวเฉพาะที่ว่าเราอยู่กับสวนโมกข์นี้ทุกคนรับใช้ผู้อื่น ซึ่งไม่ใช่ตัวกูของกู รับใช้โลกนี้คนละไม้คนละมือเท่าที่จะทำได้ เหน็ดเหนื่อยเหงื่อไหลไคลย้อยออกมา เป็นวัดที่มีเครื่องหมายที่แน่นอนว่าได้รับใช้ผู้อื่น เพราะเหงื่อมันไหลออกมาแล้ว ไม่ได้หวังอย่างอื่น หวังรับใช้ผู้อื่น เดินทางไปใกล้พระนิพพาน ถ้ารับใช้เงินทอง เกียรติยศชื่อเสียง อำนาจวาสนา ค่าจ้างอะไรเหล่านี้ มันก็ไม่ใช่เป็นการรับใช้ผู้อื่นอะไรนัก จงทำด้วยความหมายที่ว่า จะรับใช้สัตว์ทั้งปวง สัตว์โลกทั้งปวง เป็นอันเดียวกันกับพระพุทธประสงค์เถิด

การเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ก็จะได้มีโชคดี มีโอกาสดีที่จะได้สิ่งสูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้ อย่าทำอะไรเพื่อปากเพื่อท้องโดยส่วนเดียว ถ้าทำเพื่อปากเพื่อท้องก็ให้ปากให้ท้องนั้นไปรับใช้ผู้อื่นอีกที่หนึ่ง ถ้าเราจะรับใช้ชีวิตนี้มันมีอยู่ได้ ก็ตั้งให้ชีวิตนี้รับใช้ผู้อื่นอีกที่หนึ่ง สิ่งนี้จึงจะมีโอกาสได้รับสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ.

“ชีวิตนี้ก็ถูกใช้ให้เป็นประโยชน์สูงสุดหมดทั้งชีวิต ถ้าใช้ไปเพื่อรับใช้โลกรับใช้ผู้อื่นรับใช้พระพุทธเจ้าซึ่งมีความหมายเดียวกันกับข้อที่ว่าพระพุทธองค์ก็รับใช้โลก รับใช้สัตว์โลก ”

ปัญญาชี้ทางธรรม

ปัญญานันทภิกขุ

พระพุทธเจ้า

เจ้าชายผู้เสียสละ

เพื่อช่วยเหลือชาวโลก

เมื่อ ๒๕๐๐ ปีมาแล้วในประเทศอินเดียตอนเหนือเป็นที่อยู่ของพวกวงศ์ศากยะ มีพระนครกบิลพัสดุ์เป็นเมืองหลวงประชาชนชาวแคว้นมีการกินดีอยู่ดี และมั่งคั่งด้วยทรัพย์สมบัติ เป็นย่านกลางของการไปมาค้าขายของชนหลายชาติหลายภาษา และองค์พระผู้เป็นประมุขของประเทศทรงนามว่า "สุทโธทนะ" พระองค์เป็นราชาที่ปกครองประชาชนโดยธรรมะ รักประชาชนเหมือนลูกอันเกิดจากพระองค์ คอยสอดส่องบำบัดทุกข์บำรุงสุขพสกนิกรอยู่เสมอมิว่างวัน จึงเป็นที่รักใคร่สนิทสนมของประชาชนทั่วไปทั้งภายในประเทศ พระอัศจรรย์ของพระองค์ทรงพระนามว่า "พระนางสิริมหามายา" เธอเป็นยอดแห่งสตรีที่ถึงพร้อมด้วยรูปสมบัติ และคุณสมบัติ แม้ว่าท้าวเธอทั้งสองจะมีความสุขสำราญสักปานใดก็ตาม แต่ก็ยังขาดอยู่อีกอย่างหนึ่งอันผู้ครองเรือนทุกคนปรารถนา สิ่งนั้นคือพระโอรสผู้สืบสันตติวงศ์ต่อไป

กาลต่อมาพระนางก็ทรงพระครรภ์และประสูติพระโอรส ณ สวนลุมพินี ระหว่างแดนเมืองกบิลพัสดุ์และเทวทหะ ขาวนี้ย่อมนำความปรีดาปราโมทย์มาสู่พระราชตระกูลและประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก จึงได้ทรงขนานนามเจ้าชายว่า "สิทธัตถะกุมาร" แปลว่าผู้มีความต้องการสำเร็จ

เมื่ออายุกาลของพระกุมารสมควรแก่การศึกษาแล้ว พระบิดาก็จัดให้ศึกษาในสำนักครูวิศวามิตรผู้เป็นครูที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ปรากฏว่าพระกุมารทรงเคารพต่อคำสอนคำเตือนของครู และมีความรู้เชี่ยวชาญเสมอด้วยอาจารย์เพียงอายุ ๑๕ ปี ก็จบการศึกษา และได้แสดงศิลปวิทยาให้ปรากฏแก่หมู่พระญาติทั้งหลาย ได้รับความนิยมนว่าเป็นสุดยอดแห่งชายหนุ่มในแคว้นนั้น

ครั้นอายุ ๑๖ ปี พระบิดาก็ทรงจัดให้แต่งงานกับพระนางพิมพาหรือยโสธราพระราชธิดาของพระเจ้าสุปพุตระ แห่งเทวทหะนคร ได้อยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาที่ดี เป็นเวลาถึง ๑๓ ปี มีพระโอรสพระองค์หนึ่งนามว่า "ราहुล" การนั้นเหตุการณ์อันยิ่งใหญ่ในชีวิตของพระองค์ก็ได้เกิดขึ้นอันเป็นเหตุนำประโยชน์สุขมาสู่ชาวโลกทั้งหลาย ทั้งในสมัยพุทธกาลและในสมัยนี้ เราจึงควรศึกษากันถึงเหตุการณ์นี้สักเล็กน้อยพอเป็น ทางให้เกิดปัญญาและถือเอาประโยชน์จากการกระทำของเจ้าชายสิทธัตถะที่ได้ทรงช่วยเหลือชาวโลก

ชาวโลกต้องการผู้ชี้ทางพ้นทุกข์

ประเทศอินเดียในยุคนั้นเป็นระยะเวลาของความลึกลับในเรื่องข้อปฏิบัติทางศาสนา ครูอาจารย์ต่าง ๆ และผู้ทำหน้าที่ประกาศความจริงแก่ประชาชนมีจำนวนมาก แต่ความจริงที่นำมาประกาศนั้นมิใช่ความจริงอันสุดท้าย เป็นแต่ความเท็จที่ถูกประกาศติดฉลากว่าเป็นความจริงเท่านั้น คนที่เชื่อในคำสอนของคณาจารย์นั้น ๆ ก็ได้ปฏิบัติทดลองด้วยความสนใจแต่ทำไปเท่าใด ๆ ก็ไม่สามารถทำจิตของตนให้พ้นจากห่วงทุกข์ได้ บางอาจารย์ก็ปฏิบัติตนมัวเมาในกามคุณ อันผูกจิตของตนไว้ในทางต่ำและแปดเปื้อนด้วยความเศร้าหมองอยู่เสมอ บางอาจารย์ก็ปฏิบัติตนให้หนักไปในทางทรมาณร่างกายให้ลำบากเพราะคิดว่าร่างกายเป็นเครื่องกักกันวิญญูณมิให้หลุดพ้น ยิ่งทรมาณมากเข้าเท่าใด ความทุกข์ ก็ยิ่งทวีมากขึ้นทุกที ไม่มีทางที่จะหลุดไปจากความทุกข์ได้ความสงสัยก็บังเกิดขึ้น วิธีปฏิบัติและคิดกันว่าทำอย่างไรหนอจะพ้นจากความทุกข์ไปได้

ทั่วประเทศอินเดียเต็มไปด้วยบุคคลผู้แสวงหาความสงบทางใจ แต่ยังไม่
ได้พบทางของมันอย่างแท้จริง ความทุกข์ทรมานก็เกิดมากขึ้นโลกกำลังมา
เรียกร้องคนจริง คนเสียสละ คนที่สามารถจะชี้ทางบรรเทาทุกข์และชี้สู่
เกษมสถานต์ ชี้ทางพระนฤพานอันพ้นโสภวิโยคภัยให้แก่พวกเขาทั้งหลาย

นำพระทัยช่วยเหลือชาวโลก

เจ้าชายสิทธัตถะทรงเสวยความสุขอันเกิดจากการครองเรือนอยู่ในพระ
ราชฐาน ความสมบูรณ์แห่งนครกบิลพัสดุ์ได้อำนวยความสะดวกให้แก่พระองค์
ทุกอย่าง ปราสาทที่เป็นที่อยู่อาศัยก็มีอยู่ถึง 3 ปราสาท อันเป็นที่เหมาะแก่ฤดู
ทั้งสาม ในปราสาทก็มีแต่ความเบิกบานใจอันเกิดจากอาหารและดนตรีนา
ชนิด สิ่งเหล่านี้จะทำให้เจ้าชายทรง มัวเมาและลุ่มหลงในกามสุขนั้นๆ แต่
กลับตรงกันข้าม พระราชบิดายิ่งทรงบำรุงพระองค์ให้สุขสำราญมากเท่าใด ก็
เท่าที่ขังอยู่ให้เบื่อหน่ายในกามสุขมากเท่านั้น

**" ความรักความเมตตาอันเป็นคุณสมบัติที่ก่อให้เกิด
เกิดความสงบมิได้มีอยู่เลย ชาวโลกจึงฝึกร่างกาย
ของตนอยู่ในกองทุกข์อันหนัก "**

จริงอยู่ ปุณฺณทั้งมวลย่อมมีความปรารถนาในกาม ได้มาแล้วก็ลุ่มหลง
มัวเมา และยังดิ้นรนเพื่อหาใหม่อีกต่อไปอย่างไม่รู้จักจบจักสิ้น เขาจึงตกเป็น
ทาสของความอยาก มีใจจดจ่ออยู่ในสิ่งนั้น ๆ ไม่สามารถจะถอนไปได้ แต่เจ้า
ชายของเราเป็นมนุษย์พิเศษ ที่ทรงเกิดมาเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลกอย่าง
แท้จริง พระองค์ได้เสวยสุขในกามแล้วรู้เท่าทันต่อกาม เห็นเป็นของสนุกเพียง
ชั่วคราเท่านั้น มันตัดทอนความก้าวหน้าอันดีงามของชีวิต ตัดทอนดวงจิตที่
จะน้อมไปเพื่อการกู้โลกให้พ้นจากบ่วงบาป พระองค์จึงหลีกออกมาจากกามคุณ
ไปหาที่สงบอยู่แต่โดดเดี่ยว เพื่อคิดหาทางช่วยชาวโลก ตลอดระยะเวลา ๑๓
ปี แห่งการครองเรือน พระองค์มีพระโอรสแต่เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น

นี่เป็นพยานอันเร้าคารสันนิษฐานได้ว่า พระองค์มิได้มัวเมาในกามคุณ แต่
ทรงใช้เวลาส่วนมากปฏิบัติกิจของนักปกครองที่ดี เพื่อให้ประชาชนของ
พระองค์ได้รับความสุขความสบาย เมื่อเวลารว่างจากงาน พระองค์ทรงไปประทับ
ใต้ต้นหว่าใหญ่ในสวนหลังปราสาท ทรงแสวงหาความสุขอันเกิดจากความวิเวก
ทรงพอพระทัยที่ได้เห็นนกบนต้นไม้ ปลาในน้ำ สัตว์เลื้อยคลานที่อยู่บนพื้นดิน
ที่มีชีวิตเป็นตัวของมันเองจริง ๆ เมื่อทรงเห็นสัตว์ทั้งหลายมีความสุขสบายแล้ว
ก็ทรงคำนึงถึงคนอันเป็นสัตว์ชั้นสูง เป็นสัตว์ที่มีวิวัฒนาการสู่ความเจริญแล้ว
ทรงเห็นว่ามึนน้อยคนนักที่จะรู้คุณค่าการเกิดมาเป็นคน และใช้ชีวิตให้เป็น
ประโยชน์แก่เพื่อนร่วมโลก มีอยู่เป็นอันมากที่เห็นแก่ตัว เอาเปรียบเพื่อนบ้าน
และทำลายกันด้วยวิธีต่าง ๆ ความรักความเมตตาอันเป็นคุณสมบัติที่ก่อให้เกิด
ความสงบมิได้มีอยู่เลย ชาวโลกจึงฝึกร่างกายของตนอยู่ในกองทุกข์อันหนัก
ทำไฉนหนอ... จึงจะช่วยเขาให้พ้นจากความทุกข์ได้? ทำไฉนหนอ... เราจึงจะ
ทำให้คนทุกคนรักกันฉันพี่น้อง? และทรงคิดถึงพระองค์อีกว่า ในฐานะที่เป็น

กษัตริย์ครองเมือง แม้จะช่วยประชาชนได้มาก ก็เป็นการช่วยในทางเนื้อทาง
หนังเท่านั้น หากได้ช่วยในจิตใจไม่ว่า ก็ถ้าหากว่าจิตใจของเราทั้งหลาย ยังมีได้รับ
การชักจูงแนะนำในทางที่ถูกที่ควรแล้ว ความทุกข์ก็ยังมีอยู่เสมอ

การที่จะช่วยเขาทางจิตใจนั้น ถ้าเป็นราชาครองเมืองคงทำได้น้อย ไม่กว้าง
ขวาง ถ้าสละราชสถานบ้านเมืองออกไปดำเนินโดดเดี่ยวในป่า ค้นหาสิ่งที่มี
ทั้งหลายต้องการแล้ว ก็จะเป็นทางช่วยเหลือคนอื่นได้เป็นอย่างดี จึงตัดสิน
พระทัยสละความเป็นรัชทายาท สละราชสมบัติ สละพินพาเมียรักและราหุลลูก
น้อย ออกไปดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ เพื่อทำตามความตั้งใจที่มุ่งไว้ว่า “ถ้าเรา
พ้นทุกข์แล้ว จักนำคนอื่นให้พ้นบ้าง ถ้าเราได้รับความสงบที่แท้จริงแล้ว จักนำ
คนอื่นให้ถึงฝั่งบ้าง” นี่เป็นความตั้งใจของผู้มีเมตตากรุณาต่อโลก หวังจะช่วย
เขาให้พ้นจากความทุกข์ถ่ายเดียว

เป็นธรรมดาของคนเรานั้น ย่อมมีความพอใจและติดพันในสิ่งที่ตนรัก
น้อยนักที่จะพรากใจออกได้ ไม่ต้องพูดถึงผู้เป็นพระราชามหากษัตริย์ แม้เพียง
คนธรรมดาสามัญก็ยังคงคิดในสิ่งที่ตนมีอยู่ไม่ยอมพรากจากสิ่งนั้น ๆ นับแต่สมัย
โบราณมาจนกระทั่งบัดนี้ พระราชาธิบดีมีจำนวนมากเท่าใดแล้ว เศรษฐีที่มี
ความมั่งคั่งด้วยทรัพย์สมบัติก็มีจำนวนมากเท่าใดแล้ว จะมีพระราชารองค์ใดที่ได้
ทำการเสียสละเสมอด้วยเจ้าชายสิทธัตถะ... หามิได้ เห็นแต่พวกที่มีแล้วอยาก
มีอีก ได้เท่าใดไม่รู้จักพอเท่านั้น การเสียสละสิ่งที่ตนรัก เป็นการเสียสละที่ยาก
มาก จริงอยู่... ในโลกนี้มีครูที่ประกาศศาสนาหลายคน ผู้นับถือครูคนใดก็กล่าว
ว่า ครูของตนเป็นบุคคลที่เสียสละอย่างที่สุด แต่ถ้านำมาเปรียบเทียบกับกันแล้ว
ที่สุดของครูต่าง ๆ เหล่านั้น เป็นแต่เพียงชั้นรองเท่านั้น เขาหาได้เสียสละสิ่งใด

**" นับแต่สมัยโบราณมาจนกระทั่งบัดนี้ พระราชาธิบดีมี
จำนวนมากเท่าใดแล้ว เศรษฐีที่มีความมั่งคั่งด้วยทรัพย์
สมบัติก็มีจำนวนมากเท่าใดแล้ว จะมีพระราชารองค์ใดที่ได้ทำการ
เสียสละเสมอด้วยเจ้าชายสิทธัตถะ... หามิได้ "**

ด้วยความเต็มใจไม่ เมื่อยอมเสียไปเพราะไม่มีทางจะต่อสู้หรือหลีกเลี่ยงเท่านั้น จึงยอมให้ตนตกอยู่ในมือของผู้ที่ต้องการเพราะหมดทางหนีแล้ว ถ้านำมาเปรียบเทียบกับชีวิตของพระพุทธองค์จะเห็นความเด่นชัดยิ่งขึ้น เพราะพระองค์มีสิ่งที่ต้องการทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ยอมสละทั้งหมดโดยมิได้อาลัยดี ทุกคนในแคว้นแคว้นของพระองค์ยังต้องการพระองค์อยู่ แต่พระองค์ทิ้งพวกเขาไป เพื่อช่วยคนที่ต้องการความช่วยเหลือต่อไป สิ่งที่น่าปรารถนาพึงใจก็ทรงได้แล้วทุกประการ แต่ก็ทรงยอมสละหมด ไม่เหลือวแล ทรงมุ่งหน้าออกไปแสวงหาเพียงสิ่งเดียวคือความพ้นทุกข์เท่านั้น

การเสียสละของพระองค์จึงเป็นการพ้นทุกข์ที่แท้จริง เพราะพระองค์มีทุกอย่างที่ทำให้เสียสละ จึงควรกล่าวชื่นชมได้ว่า “เจ้าชายสิทธัตถะ ... ทรงมีความเมตตากรุณาต่อชาวโลกมาก จนถึงกับยอมเสียสละทุกสิ่งที่มีอยู่ เพื่อออกไปค้นหาความจริงอันเป็นสิ่งที่ทำลายความทุกข์ให้หมดไปจากใจของชาวโลกได้” นี่คือการเสียสละในตอนแรกของพระองค์

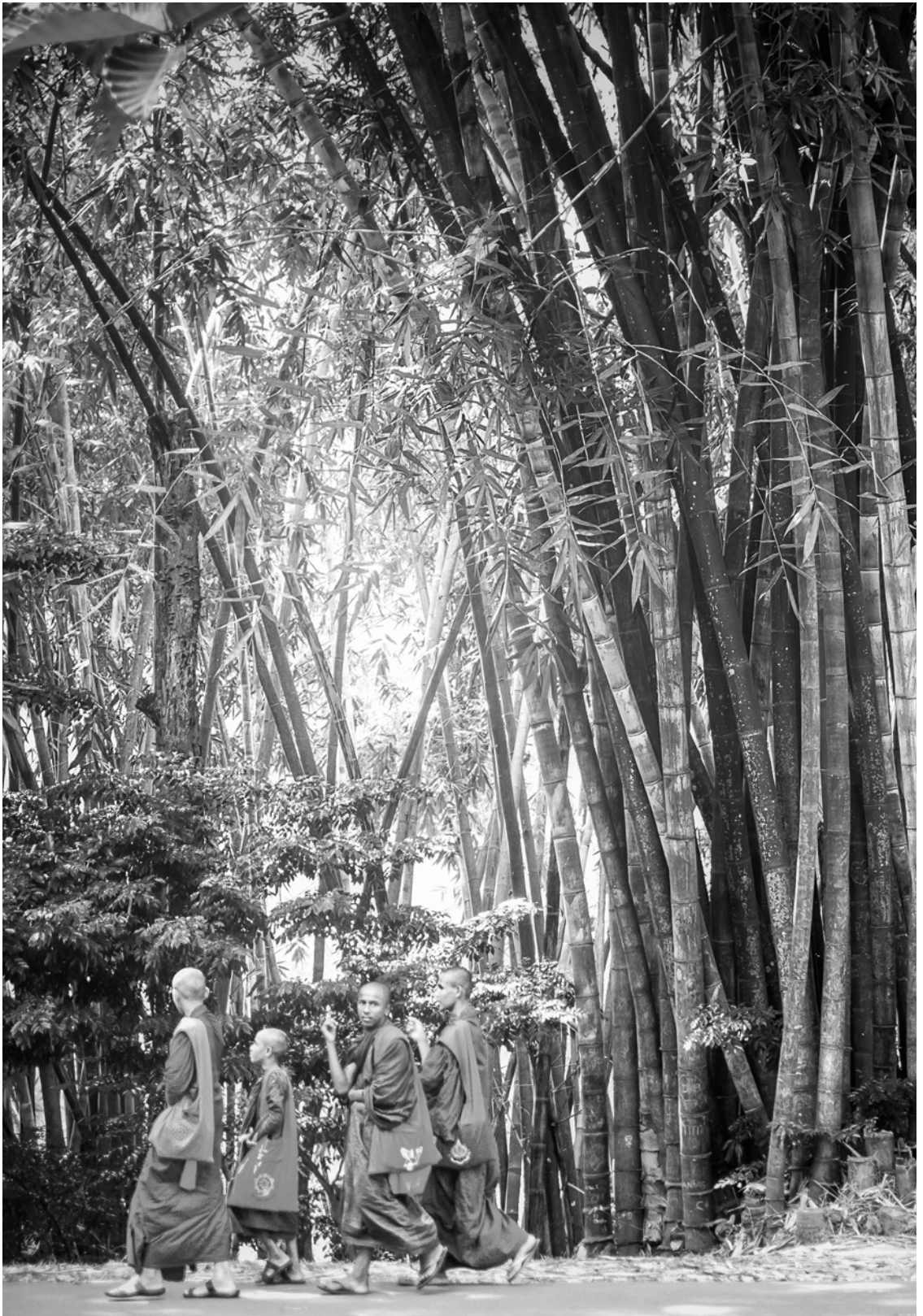
การบวชของเจ้าชายเป็นการลดพระองค์จากที่สูงที่สุดลงมาต่ำที่สุด คือ จากความเป็นรัชทายาทแห่งราชบัลลังก์ ลงมาเป็นคนยากจนที่สุด ร่างกายที่ทรงห่อหุ้มด้วยแพรพรรณอันมีค่านั้น ได้ถูกห่อหุ้มด้วยผ้าข้อมผาดอันเก็บได้จากที่เขาทิ้งไว้ เมื่อก่อนทรงสรงน้ำอันปรุงแต่งให้มีกลิ่นหอมในห้องสรง บัดนี้สรงน้ำในลำธารอันปราศจากการปรุงแต่ง เมื่อก่อนเคยนอนในเบาะอันอ่อนนุ่มภายในปราสาท มีคนคอยจัดถวาย แต่บัดนี้ทรงประทับนอนบนดินอันลาดด้วยใบไม้ภายใต้ต้นไม้ในป่า ไม่มีใครคอยปรนนิบัติพระองค์ต่อไปอีกแล้ว สำหรับอาหารก็ทรงเสวยอาหารที่ผู้ใจดีสละให้ เป็นอาหารง่าย ๆ ในบาตรที่ทำด้วย

“ เจ้าชายสิทธัตถะ ... ทรงมีความเมตตากรุณาต่อชาวโลกมาก จนถึงกับยอมเสียสละทุกสิ่งที่มีอยู่ เพื่อออกไปค้นหาความจริงอันเป็นสิ่งที่ทำลายความทุกข์ให้หมดไปจากใจของชาวโลกได้ ”

เปลือกไม้ ถ้าเทียบกับอาหารของพระราชาก็เหมือนเอาขี้เลื่อยไปเปรียบกับทองคำฉะนั้น สิ่งทั้งหมดนี้หาได้ทำให้ทอดถอนใจต่อการแสวงหาสังขารธรรมไม่ แต่กลับเป็นเครื่องกระตุ้นใจของพระองค์ให้ทรงเห็นความลำบากของชีวิต รวมทั้งความร่วมมือทุกข์ร่วมสุขของสัตว์โลก ความลำบากทุกข์ยากทั้งหลายจึงเป็นเช่นยาชะโลมใจ ให้พระองค์ทรงก้าวหน้าในการบำเพ็ญเพียรต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ว่าตามจริงแล้ว ความสุขสบายหาได้ทำให้คนดีและคนก้าวหน้าไม่ แต่กลับเป็นเรื่องเหนียวรั้งให้มัวเมาอยู่แต่ในความสะดวกสบาย หลงคิดว่าดีแล้วพอแล้ว ไม่คิดแสวงหาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ฉะนั้นบุคคลผู้ประสบความยิ่งใหญ่ในชีวิตทั้งหลาย จึงประสบความทุกข์ยากอย่างโชกโชกอนทั้งนั้น ยิ่งศาสดาผู้ตั้งศาสนาด้วยแล้ว ทุกคนผ่านความทุกข์มาในเบื้องต้นทั้งนั้น ยังไม่พบศาสดาใดบรรลुकความรู้นั้นเพียงอันอ่อนนุ่มเลย ความทุกข์จึงเป็นบทเรียนที่ประเสริฐของชีวิต และเป็นเหตุกระตุ้นเตือนให้บุคคลเดินก้าวไปข้างหน้า พวกเราทั้งหลายจึงไม่ควรย่อท้อต่ออุปสรรค ควรเห็นว่าอุปสรรคเป็นเรื่องสร้างกำลังใจ และเป็นปากทางไปสู่ความสำเร็จในภายหน้าของชีวิต.

เอาป่าไว้

พระโพธิญาณเถรหรือหลวงพ่ocha สุภทฺโท แห่งวัดหนองป่าพง เป็นคนรักป่า รักต้นไม้ เมื่อตอนท่านออกมาเพ็ญเพียรภาวนา ท่านชอบพูดว่า พระพุทธเจ้า ประสูติในป่า ตรัสรู้ในป่า ท่านจึงให้ความสำคัญกับป่ามาก เพราะเป็นสถานที่ที่ เกี่ยวข้องต่อการเจริญสมณธรรมอย่างยิ่ง ในสมัยที่พระเถรและแม่ชี วัดหนองป่าพง ป่วยเป็นไข้มาเลเรียกันหลายรูปนั้น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้มาแนะนำให้ถางป่า ตัดกิ่งไม้่ออกให้โล่งเตียน เมื่อป่าโปร่ง ลมจะได้พัดสะดวก

หลวงพ่อบอกว่า “ตายชะคน เอาป่าไว้ก็พอ”

พูดสั้นๆ เพียงเท่านั้น แต่เจ้าหน้าที่ก็พยายามอธิบาย โน้มน้าวให้เหตุผล หว่านล้อมต่าง ๆ แต่ท่านก็ยืนยันคำเดิมว่า

“พระหรือชีก็ตาม อาตมาเองก็ตาม ตายแล้วก็ไปแล้ว เอาป่าไว้เสียดีกว่า”

วัดหนองป่าพงจึงมีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ดังเดิม จวบจนทุกวันนี้

พระพรหมคุณาภรณ์
(ประยุทธ์ ปยุตฺโต)

อย่ามัวรอหรือขอพระโพธิสัตว์ทำให้ แต่ต้องทำให้ได้อย่างพระโพธิสัตว์

เรื่องโพธิสัตว์เรื่องเดียวก็เรียกว่าเป็นเรื่องใหญ่ ซึ่งใช้เวลาอันเป็นชั่วโมง นับว่ายากเหมือนกันเพราะจำเป็นต้องรู้เรื่องความเป็นมาดังกล่าว คือเรื่องพระโพธิสัตว์ถ้าเราจะเข้าใจชัด เราก็ต้องรู้เรื่องหลักการเดิมว่าความหมายเดิมของพระโพธิสัตว์คืออะไร เรื่องพระโพธิสัตว์ก็มีมาตั้งแต่ในพระพุทธศาสนาดั้งเดิม ก่อนที่จะได้ตรัสรู้ เพราะพระองค์เองก็เป็นพระโพธิสัตว์ เพราะฉะนั้นเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสสอนแสดงธรรมที่มีในพระไตรปิฎก เวลาที่พระองค์ตรัสถึงพระองค์เองก่อนที่จะตรัสรู้ พระองค์ก็เรียกพระองค์ว่าเป็นพระโพธิสัตว์ ต่อมาเมื่อมีการเทศน์มีการแสดงธรรมมากมายเรื่องมันยืดยาวไป ก็ย้อนว่าแม้แต่ก่อนที่จะมาประสูติในชาตินี้ก็ทรงเคยเกิดมาแล้ว ตอนนั้นท่านก็เริ่มตั้งใจที่จะบำเพ็ญเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าที่จะบรรลุธรรม และตั้งใจจะเป็นพระพุทธเจ้า

ขั้นตอนที่สำคัญก็คือ ตอนเริ่มบำเพ็ญบารมีเป็นพระโพธิสัตว์ ก่อนที่จะกลายเป็นว่า พระพุทธเจ้าเมื่อได้เริ่มเพียรพยายามที่จะก้าวไปสู่การตรัสรู้ ระยะระหว่างนั้นก่อนจะตรัสรู้ทั้งหมด เรียกว่าพระโพธิสัตว์ ซึ่งแปลว่า สัตว์ผู้มุ่งโพธิมาจากโพธิกับสัตตะ สัตตะหมายถึงคน ในภาษาบาลีท่านไม่รังเกียจว่าสัตว์ (แต่ภาษาไทยรังเกียจ) สมัยก่อนสัตว์นี้ท่านหมายถึงคน พอเราพูดถึงสัตว์ ก็ต้องนึกถึงคนก่อน เช่น มหาสัตว์ คือมหาบุรุษ เรียกว่า มหาสัตว์ พระโพธิสัตว์ก็คือ สัตว์ผู้มุ่งตรัสรู้ คำว่าสัตว์ก็เป็นคำธรรมดา โพธิสัตว์นี้ก็เอาตามความหมายเดิมก่อนตรัสรู้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสในความหมายอย่างนี้ ก็คือพระโพธิสัตว์ที่ยังไม่ได้ตรัสรู้ เมื่อเป็นอย่างนี้พระองค์ก็เป็นปุถุชน

พระพุทธเจ้าทรงเล่าเรื่องพระโพธิสัตว์ ซึ่งพระโพธิสัตว์จะเป็นพระพุทธเจ้าได้ก็ต้องเพียรพยายาม เรียกว่าบำเพ็ญบารมี ถ้าพูดในสมัยใหม่ ความหมายง่าย ๆ นี้ ก็คือ พัฒนาตน ซึ่งการพัฒนาปัญญานี้เป็นใหญ่ที่สุด และพัฒนาปัญญาได้ก็ต้องพัฒนาทาน พัฒนาศีล หรือพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา ก็รวมแล้วก็คือเพื่อให้ได้ปัญญา จนกระทั่งให้ได้ตรัสรู้ ได้โพธิ์ก็คือปัญญานั้นเอง แม้จะเป็นปัญญาขั้นที่เรียกได้ว่าตื่นรู้ความจริงของสังขาร ถ้าเป็นปัญญาธรรมดาก็ใช้กว้าง ๆ รู้อะไรก็เรียกปัญญา แต่ปัญญาในที่นี้หมายถึงขั้นที่เรียกว่าโพธิ์

ฉะนั้นพระพุทธเจ้าก็ทรงบำเพ็ญเพียรพยายามมา ซึ่งตอนนั้นยังไม่ได้ตรัสรู้ก็เป็นโพธิ์สัตว์ ต่อมาก็เพื่อมาสอนคนให้ทำความดีก็เลยยกตัวอย่างว่าพระโพธิ์สัตว์ในระหว่างเพียรพยายามทำความดีบำเพ็ญบารมีอะไรต่าง ๆ เพื่อจะเป็นพุทธเจ้าซึ่งท่านต้องตั้งใจจริง ขนาดเสียสละชีวิต เสียสละอวัยวะ ทำทุกอย่างด้วยความเพียรอย่างยิ่ง ท่านต้องทำ ต่อสู้เต็มที่และท่านก็สู้ได้ เรียกว่าได้ว่าพระโพธิ์สัตว์ท่านบำเพ็ญบารมีอย่างขยันขันแข็งเลยเสียสละชีวิตก็ได้

" การเล่าเรื่องพระโพธิสัตว์นั้นก็เพื่อเป็นตัวอย่าง ที่จะกระตุ้นเตือนจิตใจของคนทั่วไปเนี่ยให้เกิดกำลัง ใจและเห็นแบบอย่างในการทำความดี "

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ทำความดีให้เว้นความชั่ว แต่คนทั่วไปซึ่งยังอ่อนแอ บางทีเมื่อเจอเรื่องยากเข้าก็ท้อใจจะทำความดี หรือว่าไปเจอสิ่งยั่วชวนล่อหลอกเข้าก็จะละเมิดทำชั่ว พระพุทธเจ้าก็เลยทรงเล่าเรื่องคนที่จะเป็นแบบอย่างของความเสียสละ เพียรพยายามทำความดี จนสำเร็จมาเป็นพระพุทธเจ้าก็คือพระองค์เองก่อนที่จะตรัสรู้ โดยทรงเล่าเรื่องว่าสมัยก่อนนี้เคยทำความดีอย่างนี้ เคยประสบปัญหาถูกคนแกล้งอย่างนั้น ทำความดีเขาก็แกล้ง พระพุทธเจ้าทรงถูกแกล้งอย่างหนัก แต่พระองค์ก็ไม่ท้อ และก็ไม่เบียดเบียนเขา พระองค์ก็ยืนหยัดในความดี จนกระทั่งชนะเขาด้วยความดี ชนะโดยธรรม พระพุทธเจ้าเอาเรื่องพระโพธิสัตว์มาเล่าเป็นตัวอย่าง เพื่อให้คนเกิดกำลังใจที่จะละชั่ว ทนทานที่จะไม่ถูกชักจูงไป และชวนชวนในการทำความดีอย่างไม่ทอดย

โดยมีทั้งเรื่องที่พระองค์สละชีวิตเพื่อเขาได้ อย่างที่พระองค์เคยเกิดเป็นวานรไปเจอนายคนหนึ่งเดินหลงป่า พระองค์ก็กรุณาไปช่วยเขา อุดสำหว่าออกจนพ้นป่า แต่เจ้าคนนี้มีมันนึกถึงว่า มันก็หิวเหมือนกัน เจ้าพญาวานรก็ช่วยให้ได้กินอาหารไปพอปะทั่ง แต่แกล้งไม่รู้จักพอ คิดขึ้นได้ว่าไอ้เจ้าลิงตัวนี้เนื้อมันดี ถ้าเราพ้นจากป่านี้ไปได้ ก็ฆ่ามันเป็นอาหาร เลยคิดอุบาย ตอนนั้นก็ต้องอาศัยมันพาพ้นป่าไปก่อนพอพ้นป่าไปได้ก็รู้สึกเพลียเลยนอนหลับ พอนอนหลับ เจ้ามนุษย์ซึ่งร้ายกว่าลิงไปหาก่อนหินมาเพื่อหวังจะทุบหัวพญาวานรให้มันตาย แต่พญาวานรนี้เป็นโพธิสัตว์ ปัญญาไว มีสติดี ตื่นไว ก็ตื่นรู้ทัน หลบก่อนหินได้ หลบได้แล้วก็ลุกขึ้นมาพูดสั่งสอนมนุษย์ แต่พญาวานรถูกก่อนหินนั้นบาดเจ็บ มีแผลผกซ้ำ ไม่เป็นอันตราย จนสุดท้ายพญาวานรอวยพรให้มนุษย์เดินทางไปด้วยสวัสดิ์

การเล่าเรื่องพระโพธิสัตว์นั้นก็เพื่อเป็นตัวอย่างที่จะกระตุ้นเตือนจิตใจของคนทั่วไปเนี่ยให้เกิดกำลังใจและเห็นแบบอย่างในการทำความดี แล้วพยายามทำตัวเป็นพระโพธิสัตว์บ้าง ให้ทำความดีอย่างพระโพธิสัตว์ ต่อมาเมื่อเราได้รู้ว่าพระพุทธเจ้าไม่มีตำแหน่งผูกขาด พระพุทธเจ้าก็ตรัสบอกว่า ในสังสารวัฏที่เวียนว่ายตายเกิด พระพุทธเจ้าก็ไม่ใช่มียองค์เดียว โลกเปลี่ยนแปลงไป เปลี่ยนยุค เปลี่ยนสมัย ยุคของพระพุทธเจ้าองค์นี้สิ้นไปแล้ว ไม่มีคนรู้จัก เมื่อโลกเจริญหรือเสื่อมไป คนก็ประพฤติผิดอะไรต่างๆ จนกระทั่งมีพระพุทธเจ้ามาอุบัติอีก พระพุทธเจ้าเกิดมาอย่างนี้เรื่อยไป หมายความว่าในแง่หนึ่งไม่ผูกขาดความเป็นพระพุทธเจ้า จึงเป็นเรื่องของการพัฒนาตัวเองให้เกิดปัญญา ตามความหมายที่ว่าได้บรรลธรรมด้วยตนเองและก็สามารถสั่งสอนทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้

เรามีตัวอย่าง รายนามพระพุทธเจ้า รายนามพระพุทธเจ้าจำนวนมาก อย่างที่เราเรียกกันว่าพระพุทธเจ้า ๒๕ พระองค์ พระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ พระพุทธเจ้า ๒๗ พระองค์ พระพุทธเจ้าจำนวนที่กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่าง ยังมีพระพุทธเจ้าอีกจำนวนมาก ซึ่งก่อนหน้านั้นพระองค์ก็ล้วนแต่เป็นโพธิสัตว์มาก่อน ซึ่งอาจจะเกิดมาไม่รู้กี่ชาติ

ต่อมาพระพุทธศาสนาก็เจริญงอกงามขึ้นมาในประเทศอินเดีย ซึ่งตรงกันข้ามกับศาสนาพราหมณ์ซึ่งค่อยๆ เสื่อมสลายลงไป เรียกได้ว่าศาสนาพราหมณ์ได้สูญเสียอำนาจความยิ่งใหญ่โดยที่ขณะนั้นพระพุทธเจ้าให้เลิกบูชาอัญญา ซึ่งเป็นตัวทำลายผลประโยชน์อย่างยิ่งของศาสนาพราหมณ์ รวมทั้งการยกเลิกถือวรรณะ พราหมณ์ที่ถือว่าเป็นใหญ่ สร้างโลกก็กลายเป็นว่าธรรมะสูงสุด พระพราหมณ์เป็นเทพไม่ได้สูงสุดแต่ยังคงต้องอยู่ภายใต้ธรรมะ คัมภีร์ไตรเภทที่ว่าเป็นหลักการสูงสุดเปลี่ยนไม่ได้ ก็กลายเป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้นับถือ ถือว่าให้อยู่ที่มนุษย์เป็นผู้แสวงหาความจริงด้วยหลักการศึกษา พระเจ้าอโศก พระองค์เป็นนักปกครองก็สั่งห้ามมิให้มีการฆ่าสัตว์บูชาอัญญา ซึ่งนับเป็นการเสียผลประโยชน์ของพราหมณ์โดยตรง

จิตรกรรมฝาผนัง ณ วัดสุวรรณาราม เล่าเรื่องพระพุทธเจ้าสมัยที่ยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์มหาเวสสันดร

ในยุคต่อมาศาสนาพราหมณ์จึงพยายามกำจัดราชวงศ์ของพระเจ้าอโศก โดยการปลงพระชนม์เหลนของพระเจ้าอโศกมหาราช ในที่สุดพราหมณ์ก็ขึ้นครองแผ่นดิน ตั้งราชวงศ์ใหม่ชื่อว่าราชวงศ์ (สูงคะ) พราหมณ์ชื่อ ปุสสยมิตรก็ขึ้นเป็นกษัตริย์องค์แรก ของราชวงศ์นี้ มีการฟื้นฟูการบูชาอัญญาตนที ระบบวรรณะก็ถูกรื้อฟื้นพร้อม ๆ กับการพยายามกำจัดพระพุทธศาสนา ขณะเดียวกันก็มาศึกษาเอาหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ในศาสนาพราหมณ์ ในตอนนี้ศาสนาพราหมณ์ได้พัฒนาไปเป็นศาสนาฮินดู ยุคศาสนาฮินดูก็เกิดขึ้นในช่วงระยะตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกเขาถือว่าเริ่มเป็นยุคคลาสสิกเคิลฮินดู ก่อนหน้านั้นเรียกว่า ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาฮินดูก็คือศาสนาพราหมณ์ที่ฟื้นฟูตัวเองเพื่อจะมาทำให้เข้มแข็งขึ้นมาสู้กับพระพุทธศาสนา

ศาสนาฮินดูก็เกิดขึ้นโดยนำเอาหลักพุทธศาสนาไปใช้ โดยเฉพาะแนวคิดในเรื่องอหิงสา ซึ่งแต่ก่อนนี้เคยฆ่าสัตว์บูชาอัญญา ในตอนหลังศาสนาฮินดูจึงเริ่มมีการสอนให้ไม่กินเนื้อสัตว์เป็น vegetarian เป็นมังสวิรัต ซึ่งแตกต่างจากศาสนาพราหมณ์ให้ฆ่าสัตว์บูชาอัญญา พระพุทธศาสนายุคหลังนี้ พระส่วนหนึ่งก็ยังยืนหยัดที่จะสอนหลักการเดิม อีกส่วนหนึ่งก็เห็นว่าจำเป็นต้องสู้กับฮินดู ศาสนาฮินดูมี

เทพเจ้าให้บูชาซึ่งสามารถสนองความต้องการของคนจำนวนมากได้ง่าย ซึ่งชอบบูชา บวงสรวงอ่อนวอน หมายความว่าอยากได้อะไรก็ไปหาเทพเจ้าแล้วก็บูชายัญ ศาสนา ฮินดูมีการสร้างเทพเจ้าใหม่ในยุคคลาสสิกเคิลฮินดู ซึ่งแต่เดิมมีแต่พระพรหมณ์ จึง มีการสร้างพระวิษณุ คือนารายณ์ และพระอิศวร หรือเรียกว่าพระศิวะ ขึ้นมาอีกสอง องค์ จนกระทั่งมีนิกายของพระวิษณุ นิกายไวษณพ นิกายพระนารายณ์ นิกายไศวะ นิกายพระศิวะ พระอิศวร ทั้งสองนิกายนี้ก็มีการแข่งขันกัน

ในส่วนของพระพุทธศาสนา พระพวกหนึ่งคิดว่าเรามีคติพระโพธิสัตว์มาก่อน แล้ว พระโพธิสัตว์ท่านมีความเพียรพยายาม มีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ จนกระทั่ง สละชีวิตของตนเองเพื่อผู้อื่นได้ ฉะนั้นแล้วเราก็เอาหลักพระโพธิสัตว์มาฟื้นฟู ซึ่ง พระพุทธเจ้าก่อนที่จะบรรลุโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้านี้ เป็นพระโพธิสัตว์มาก่อน พระโพธิสัตว์ซึ่งมีมหากรุณาмаก บำเพ็ญบารมีช่วยเหลือสัตว์ทั้งหลาย ไม่เห็นแก่ ทุกข์ร้อนของพระองค์เอง ชาวพุทธนั้นไม่ต้องรอเทพเจ้ามาช่วย พระโพธิสัตว์ช่วย ได้

ในที่สุดจุดยืนชาวพุทธจึงเริ่มค่อยๆ เปลี่ยน กล่าวคือในหลักการเดิม พระ โพธิสัตว์เป็นตัวอย่างในการทำความดี มีความเพียรเสียสละอย่างยิ่ง ชาวพุทธมีท่าน เป็นตัวอย่าง ทำความเพียรอย่างท่าน เสียสละอย่างท่าน ทำความดีให้เต็มท้ออย่าง ท่าน อย่างไรก็ตามความหมายตามคติเดิมได้เพี้ยนไปเป็นว่า พระโพธิสัตว์มีสถานะ เป็นเทพเจ้าที่พร้อมจะช่วยเหลือมนุษย์ แม้พระที่ท่านพัฒนาคตินี้ท่านก็รู้คติเดิมอยู่ ใน ด้านหนึ่งท่านก็สอนด้วยว่าให้เราพยายามทำตัวเป็นพระโพธิสัตว์ แต่สำหรับคนทั่วไป คติพระโพธิสัตว์ก็มีความหมายแบบเดียวกับเทพเจ้าของชาวฮินดู พระโพธิสัตว์ได้ กลายเป็นเทพเจ้าสำหรับการเป็นที่อ่อนวอนในที่สุด

" แม้พระที่ท่านพัฒนาคตินี้ท่านก็รู้คติเดิมอยู่ ในด้านหนึ่ง ท่านก็สอนด้วยว่าให้เราพยายามทำตัวเป็นพระโพธิสัตว์ แต่สำหรับ คนทั่วไปคติพระโพธิสัตว์ก็มีความหมายแบบเดียวกับเทพเจ้า ของชาวฮินดู พระโพธิสัตว์ได้กลายเป็นเทพเจ้าสำหรับการเป็นที่อ่อนวอนในที่สุด "

นอกจากนั้นยังได้มีการพัฒนาแนวความคิดอีกอย่างหนึ่งที่ว่า พระโพธิสัตว์สามารถที่จะบรรลุนิพพานได้แล้ว แต่ก็ยังไม่บรรลุนิพพานหรือเข้านิพพาน เพราะท่านต้องการที่จะมาช่วยมนุษย์เสียก่อน พระโพธิสัตว์จึงมีมหากรุณาอันยิ่งใหญ่ อย่างไรก็ตามคติธรรมคาของธรรมชาติ เมื่อคนเราจะบรรลุนิพพาน ก็ล้วนตรงดิ่งเข้านิพพานโดยถ่ายเดียว จะบอกว่ารอไม่ไปเข้านิพพาน มองในแง่ของเรา ก็ถือว่าเป็นเรื่องผิดธรรมชาติ ในความเป็นจริงถ้ายังไม่บรรลุนิพพาน หมายความว่ายังมีปัญญาไม่เต็มที เมื่อมีปัญญาไม่เต็มที การที่จะช่วยเหลือสัตว์ทั้งหลายก็ย่อมมีข้อบกพร่อง มีข้อผิดพลาด กล่าวคือ เมื่อบุคคลยังมีปัญญารู้แจ้งโลกและชีวิตไม่สมบูรณ์ ก็จรรู้เข้าใจอะไรเป็นประโยชน์ อะไรไม่เป็นประโยชน์ไม่เต็มทีดังตัวอย่างที่เมื่อบรรลุดังความเป็นพระพุทธเจ้า ก็ทรงรู้ชัดว่าอะไรจึงจะเป็นประโยชน์ อะไรจึงจะไม่เป็นประโยชน์ขั้นสูงสุด

แต่เมื่อพระโพธิสัตว์ยังไม่ได้มีปัญญาถึงโพธิญาณ ก็อาจจะไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นประโยชน์แท้จริง ไม่เป็นประโยชน์แท้จริง เหมือนดังพระโพธิสัตว์ของพระพุทธเจ้าพระองค์นี้ เมื่อตอนที่ยังก่อนตรัสรู้ บางชาติท่านก็บรรลุดุจมานสมบัติ แบบพวกฤๅษีชีไพร เมื่อตายสิ้นชีวิตก็ไปเกิดในพรหมโลก ซึ่งเมื่อมาเป็นพระพุทธเจ้าแล้วพระองค์ตรัสบอกว่าเข้าใจผิด เพราะทรงนึกว่าบำเพ็ญมานสมบัตินี้สมบูรณ์แล้ว

อาจกล่าวได้ว่าพระโพธิสัตว์ก็คือปุถุชนที่ดีที่สุด แต่ท่านก็เป็นปุถุชนอยู่นั่นเอง การกระทำความดีของท่านทำด้วยปณิธานที่ตั้งใจจะเป็นพระพุทธเจ้า แต่ท่านก็ยังไม่บรรลุนิพพาน ยังไม่หมดกิจเพื่อตนเอง ยังไม่ไฉว่าเป็นผู้ไม่มีอะไรต้องทำเพื่อตนเอง หากแต่ท่านกำลังต้องการทำเพื่อตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อการบรรลุพระนิพพาน กำลังบำเพ็ญบารมีซึ่งยังไม่สมบูรณ์ เพราะฉะนั้นการที่พระโพธิสัตว์ทำความดีไม่ไฉ่ทำความดีแบบพระอรหันต์ หรือดังเช่นพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ทำความดีด้วยปณิธานว่าตั้งใจว่าเพื่อจะเป็นพระพุทธเจ้า ส่วนพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทำความดี เพราะไม่มีอะไรต้องทำเพื่อตนเอง

" พระโพธิสัตว์ก็คือปุถุชนที่ดีที่สุด แต่ท่านก็เป็นปุถุชนอยู่นั่นเอง การกระทำความดีของท่านทำด้วยปณิธานที่ตั้งใจจะเป็นพระพุทธเจ้า "

จิตรกรรมภาพพระโพธิสัตว์ ซึ่ง
แพร่หลายและเป็นอุดมคติสูงสุดใน
พุทธศาสนาแบบมหายานและ
วัชรยาน

ดังนั้น พระโพธิสัตว์กระทำความดีด้วยแรงของปณิธานความตั้งใจ
เสียสละชีวิตซึ่งบางครั้งกระทำสิ่งต่างๆ ที่ถึงแม้ไม่ถึงกับติดต้นหาเป็นฉันทะ
แต่คล้ายๆว่าตัณหายังแทรกได้อยู่ ก็หมายความว่าฉันทะอาจจะยังไม่บริสุทธิ์
แท้ อย่างไรก็ตามการทำความดีของพระโพธิสัตว์ไม่ได้ทำเพราะว่าหมัดกิจ
เพื่อตนเอง แต่กระทำด้วยปณิธาน เพราะพระโพธิสัตว์มีปัญญายังไม่สมบูรณ์
สิ่งที่รู้เข้าใจว่าเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษแก่ชีวิตก็ยังไม่แจ่มแจ้งหมด
ย่อมมีความผิดพลาดได้ ที่กล่าวมานี้เป็นความกำกวมในความหมายของพระ
โพธิสัตว์แบบมหายานก็ว่าได้.

เมื่อดอกไม้ บานสะพรั่งในใจ

กองบรรณาธิการ

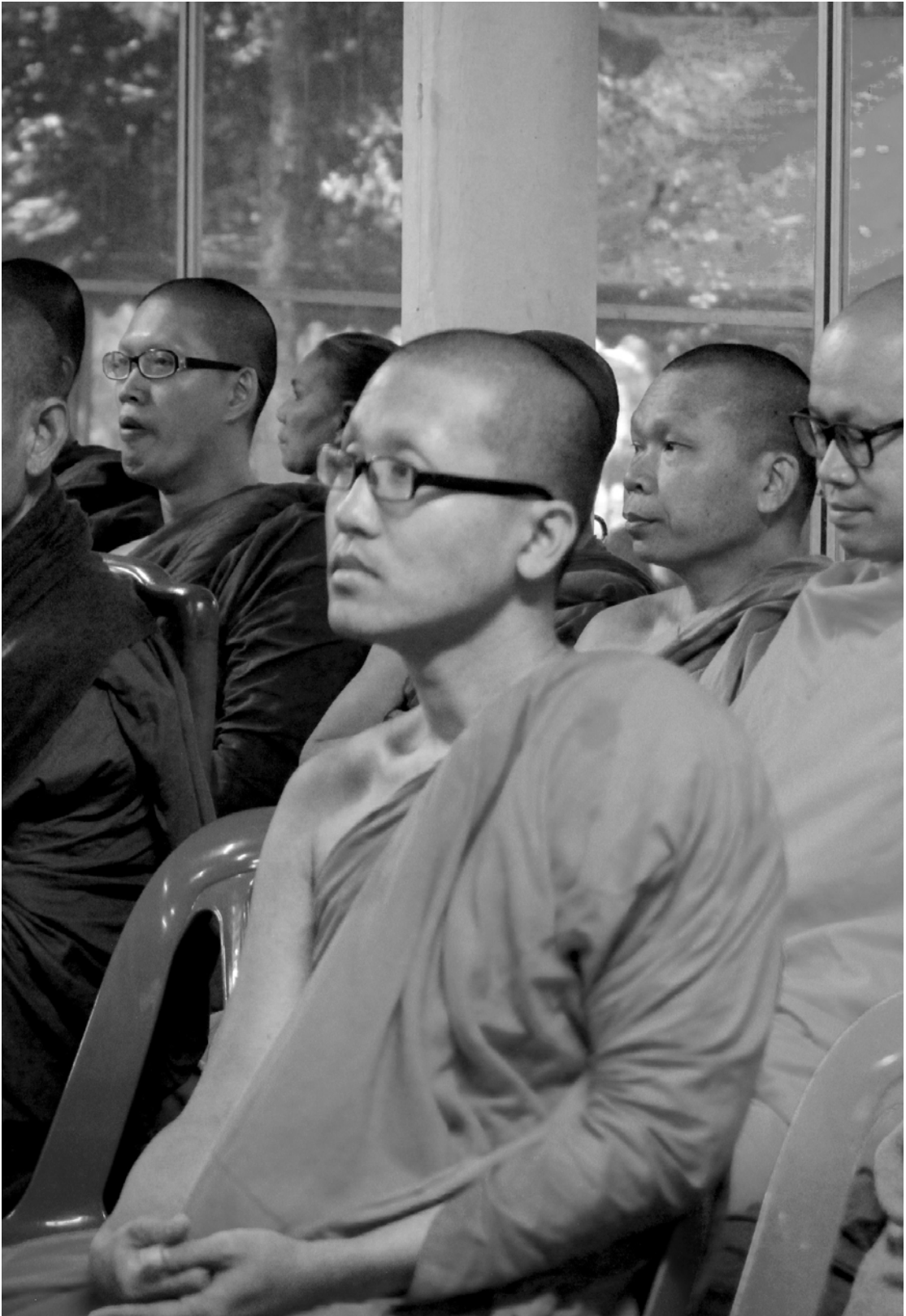
ในโมงยามที่สถานการณ์พุทธศาสนาและวงการคณะสงฆ์ไทย กำลังถูกสั่นคองจากกระแสข่าวทางด้านลบที่โหมกระพือมาระลอกใหญ่ แต่ท่ามกลางคลื่นลมในช่วงฤดูมรสุม พระภิกษุหนุ่มจำนวนไม่น้อยยังคงตั้งหน้าตั้งตาทำหน้าที่ของตัวเองอย่างไม่ลดละ ธรรมสาส์นชาวพุทธฉบับนี้ได้ชวนผู้อ่านไปทำความรู้จักกับพระภิกษุหนุ่มผู้คลุกคลีอยู่กับงานด้านจิตอาสาและมุ่งมั่นกับงานช่วยเหลือสังคมมาตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา หลวงพี่ป๊อปหรือพระวินัย สิริวิฑูณโน แห่งวัดระฆังโฆสิตาราม

ชาวพุทธ : อยากจะให้หลวงพี่ช่วยเล่าถึงความหมายของคำว่า "จิตอาสา" ระหว่างทางธรรมกับทางโลก เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรครับ

ในทางธรรม จิตอาสานั้นจิตมีสภาวะที่อาสาอยู่แล้วโดยตัวจิตเอง เพราะไม่ใช่ของเรา เพียงแต่อาสาที่จะดี ชั่ว มีผลเป็นสุขทุกข์ตามเหตุปัจจัย จิตที่จะปรุงแต่งไปตามกรรม โดยปกติปุณฺณมกก็มีจิตที่อาสาไปทางอกุศลมากกว่าสำหรับกัลยาณปุณฺณ จะมีการกุศลจิตที่มากขึ้น หรือเกิดบ่อยกว่าทั้งละเอียดยิ่ง ในทางโลก จิตอาสามุ่งไปที่การมีจิตที่สามารถรับรู้ความทุกข์ของผู้อื่น ซึ่งอาจไม่ใช่แค่มนุษย์แต่รวมถึงสรรพชีวิตเพื่อนร่วมโลก ที่มีความทุกข์ และลงมือทำกิจตามความปรารถนาเข้าไปคลี่คลายแบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่น

ทำไมหลวงพี่ถึงได้สนใจในเรื่องของจิตอาสาและเข้ามาทำงานตรงนี้ได้ครับ?

อาจเป็นเพราะว่าส่วนตัวก่อนบวชตั้งแต่เป็นนักศึกษาได้มีโอกาสเข้าไปทำกิจกรรมนักศึกษาตั้งแต่ช่วงปี ๑ ที่เข้ามาหาเลี้ยงงานหลักๆ ที่รู้สึกสัมผัสชัดมากที่สุดจากที่ได้ทำมา ก็คือเรื่องการออกค่ายชนบท เพราะว่าทุกปี เราก็จะมีการทำกิจกรรมเป็นกิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนาชนบทของทีคณะ เพื่อนๆจัดกัน ก็จะได้มีโอกาสออกไปเห็นพื้นที่ต่างจังหวัด พื้นที่ที่ไม่เคยเห็นพื้นที่ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ ในช่วง ๔ ปี อันนี้ก็เป็นช่วงหนึ่งที่ทำให้รู้สึกว่ามันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ได้ออกไปเห็นชาวบ้าน ไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ แม้จะช่วยได้ไม่มาก แต่เราก็มีโอกาสไปสัมผัสในชนบทจากที่เราไม่เคยมีประสบการณ์ลงพื้นที่มา

ก่อนในช่วงวัยระดับชั้นมัธยม อันนี้ก็เป็นที่
ปัจจัยหนึ่ง และอีกปัจจัยหนึ่งก็คือชอบทำ
กิจกรรมด้วยในช่วงนั้น เพื่อนทำกิจกรรมมี
งานต่าง ๆ เราก็พร้อมที่จะเข้าไปช่วยถ้า
เพื่อนเขาต้องการความช่วยเหลืออะไร

งานด้านจิตอาสาตอนที่เป็นักเรียน กับตอนที่เป็พระแตกต่างกันอย่างไร ครับ?

มันมีบริบทที่หลากหลายนะมากขึ้นแล้วก็
มีความลึกมากขึ้นด้วย ในอีกรูปแบบหนึ่ง
หมายถึงส่วนตัวที่ได้เห็น คืออย่าง คนทั่ว ๆ
ไป โดยเฉพาะสังคมทั่วไป ที่เราเห็นในทีวี
หรือแม้แต่ใช้อินเตอร์เน็ต ก็จะเห็นข่าวที่แย
ของสังคมเป็นภาพลักษณ์อยู่แล้ว และนี่เป็น
ภาพหลักที่สังคมได้รับจากสื่อ ที่เราเคยได้
ทำงานด้านที่เราถนัด ตอนที่เราเป็น
นักศึกษา อะไรต่าง ๆ มีการไปช่วยสร้างบ้าน
ดินที่วัดภูเขาทองบ้าง หรือว่าเรื่องเกี่ยวกับ
อาสาสมัครในเชิง ก่อสร้างบ้าง ไปปลูก
ปะการังเทียม หรือไปปลูกป่าชายเลน อย่าง
นี้เป็นต้น

พอมาเป็นพระได้มาใกล้ชิดกับกลุ่ม
เสขียะธรรม ก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับสาย
ของพระนักพัฒนา ก็พบว่าในแง่ของพระนัก
พัฒนานี้ก็มีในเรื่องของจิตอาสาไม่น้อย
เหมือนกัน อีกอย่างหนึ่งชีวิตของพระก็เอื้อ
ให้เกิดจิตอาสาอยู่แล้ว ถ้าเกิดเราเข้าใจวิถี
ชีวิตของพระ เราฉันทน้อย แล้วก็มีความนุ่
ห่มก็น้อย ปัจจัย ๔ เราก็ใช้น้อยอยู่แล้ว เรา
ก็มีการเบียดเบียนโลกน้อย เมื่อเรา

เบียดเบียนโลกน้อยหรือเรามีการพึ่งจากการ
ช่วยเหลือจากคนอื่นน้อย เราก็สามารถที่จะ
ไปช่วยเหลือคนอื่นได้มากขึ้น

นอกจากเรื่องที่เราทำภาวนาซึ่งภาวนา
นี่ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่มีผลด้วย ควบคู่กับการ
ทำอาสาสมัครไปด้วยไม่มากนักน้อย ซึ่งเรา
มองว่าในบริบทพระนี้ การทำงานในชุมชน
หรือพื้นที่ กับครูบาอาจารย์หลายท่าน ในทั้ง
๔ ภาคทั่วประเทศ ก็เห็นว่าพระที่ทำงานที่
ช่วยชาวบ้านกับชุมชน เป็นผู้ที่มีจิตอาสา
มากโดยที่ท่านทำเองโดยไม่ได้มีเรื่องผล
ประโยชน์มาตอบแทนเป็นหลัก แล้วก็ไม่ว่า
มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรท่านก็ยังอยู่ใน
พื้นที่ อยู่ตรงนั้น อยู่กับชาวบ้าน ไม่ว่ามี
การเมืองในพื้นที่หรือว่า สภาพสังคม
วัฒนธรรมจะเปลี่ยนยังไง ท่านก็ยังอยู่ในที่
ตรงนั้นโดยเฉพาะ พระที่เป็นผู้นำในชุมชน
โดยในบริบทของชุมชนนี้ พระที่ทำงานที่
เป็นฐานของงาน ก็ทำงานด้วยจิตอาสาซึ่งก็
ช่วยให้ทำงานได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

อยากจะทำให้ช่วยเหลือถึงประสบการณ์ การทำงานด้านจิตอาสาของหลวงพี่ครับ

ประเด็นแรก ไม่อยากให้ผู้รู้สึกว่าแบ่งไป
ทำจิตอาสา กับไม่ทำจิตอาสา ในวิถีชีวิตของ
พระนี่ เป็นเรื่องของ การจะทำยังไงให้เป็น
ประโยชน์กับผู้อื่นให้ได้ เป็นเรื่องวิถีชีวิตอยู่
แล้ว ก็ไม่ได้แบ่งแยก แต่อย่างที่กล่าวมาสุดนี้
นอกจากเรื่องกิจวัตรประจำวัน ก็ได้ส่งเสริม
ชาวบ้านเรื่องการสร้างฝายหรือปลูกป่าใน
พื้นที่ที่ดูแลอยู่ เหมือนอย่างตอนนี้นี่มาดูแล

" คนทำงานจิตอาสาที่เราเจอกันปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะพระหรือโยม จะวางใจไม่เป็น ถ้าเราทำงานจิตอาสาจริงๆ มันไม่ได้อย่างที่คาดหวัง เป็นจิตอาสาบางที่มันก็มีกิเลสแทรก แล้วเราจะมีการจัดการ ยังไง สิ่งนี้เป็นประเด็นที่ท้าทายมาก "

พื้นที่ป่า เป็นป่าต้นน้ำลำตะคองของแม่น้ำป่าสัก พื้นที่ประมาณพันกว่าไร่ เมื่อสองอาทิตย์ที่ผ่านมาก็ประชุมประสานงานกับทางพื้นที่ มีชาวบ้าน แล้วก็ได้รับการร่วมมือจากหลายส่วนในการช่วยกันปลูกป่า ซึ่งการปลูกป่าเป็นการทำพื้นที่ให้มีสีเขียวมากขึ้น แม้เราจะประสบปัญหาในเรื่องไฟไหม้ เราก็จะพบว่าก็มีจิตอาสาในพื้นที่ทั่วประเทศมันก็มีกิจกรรมอะไรแบบนี้อยู่ในส่วนตัวที่ทำอยู่นี้ ก็เลยเลือกที่จะปลูกป่า หรืออย่างเมื่อก็ เดินไปดูฝายที่ทำกับชาวบ้านในปีที่แล้ว ตอนนีฝายมันก็เริ่มชะลอน้ำได้ และก็เก็บน้ำได้ เป็นต้น

คือหลังฤดูเราถ้าว้นไหนมีน้ำเป็นน้ำตกไหลมา แสดงว่าปีนี้ น้ำดีและมันจะมีร่องน้ำเก่าอยู่ ซึ่งแต่ก่อนป่าโดนตัดไปเกือบหมด พอป่าฟื้นตัว น้ำก็เริ่มกลับมา ป่าก็เริ่มกลับมา ยังเสียดายอยู่บ้างเราก็ทำเท่าที่เราทำได้ ขอบเขตของงานนี้ พื้นที่มันเยอะ หรือในทางพระเราก็เรียกว่าสัปปายะชั้น ที่จะทำกิจต่างๆที่สมควร

แสดงว่างานของหลวงพี่โปป ก็จะเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์ใช้ไหมครับ?

ในมุมมองของการอนุรักษ์นี้ มันก็มองได้หลายแง่ อนุรักษ์ในมุมมองของสภาพแวดล้อมก็ได้ หรือรวมไปถึงโบราณสถานก็ยังได้ จริงๆแล้ว วัดเก่า เสนาสนะเก่า ก็เห็นหลายที่ที่รักษาไว้อย่างดี ก็เพราะได้พระท่านดูแลอย่างดี การดูแลรักษาพื้นที่ทางศาสนาไว้ก็เป็นรูปแบบหนึ่ง แต่คำว่าอนุรักษ์ ไม่ใช่การอนุรักษ์ในทางวัตถุอย่างเดียว ที่จริงคำนี้สำคัญกับพระที่มีจิตอาสา ซึ่งมีความท้าทาย ประเด็นก็คือว่าคำถามของคนทำงานจิตอาสาที่เราเจอกันปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะพระหรือโยม จะวางใจไม่เป็น ถ้าเราทำงานจิตอาสาจริงๆ มันไม่ได้อย่างที่คาดหวัง เป็นจิตอาสาบางที่มันก็มีกิเลสแทรก แล้วเราจะมีการจัดการยังไร สิ่งนี้เป็นประเด็นที่ท้าทายมาก

เท่าที่ได้ทำงานจิตอาสา มา ทำยังไงไม่ให้ความโลภเข้ามาแทรก หรือทำยังไงไม่ให้โทสะเข้ามาแทรก หรือแม้กระทั่งการทำกรรมดี ซึ่งก็อย่างที่บอกด้วยวิถีชีวิตเรา นี้ เรายังไม่ได้ 100% เราก็ต้องมีการทบทวนตัวเองอยู่เสมอ หรือบางทีก็เกิดหมดไฟ คือจิตมันไม่เที่ยง และยังเป็นเรื่องของตัวเราด้วย เราจะวางใจอย่างไร นี่เป็นสิ่งที่

ที่ทำหายกับคนทำงานจิตอาสา มาก เหมือน
ทำไปแล้วเกิดมีบริษัทใครสักคน บอกว่าคุณ
ทำงานดีมากเลย มาเขียนโครงการใหม่
เพื่อเชิญบริษัทนั้นทำงานที่เกี่ยวข้องกับการไป
ทำลายสิ่งแวดลอม ทำลายสุขภาพด้วย
เราจะวางใจอย่างไร เรายังกล้าปฏิเสธที่จะไม่
ร่วมมือด้วยกับบริษัทแบบนี้ไหม นี่ก็เป็น
ส่วนหนึ่งที่ฝากโจทย์ไว้ ไม่ใช่เรื่องพระอย่าง
เดียวแต่ก็เป็นเรื่องของโยมด้วย

**เหมือนกับว่าการทำงานจิตอาสาของ
พระก็มีอุปสรรคเหมือนกัน แล้วมีอะไรที่
ทำหายกว่าสิ่งที่หลวงพี่เล่ามาไหมครับ
จากประสบการณ์ที่ได้ทำงานจิตอาสา
ในฐานะพระ**

ในฐานะของพระ ถ้าเราวางใจเป็น เรา
ศึกษาเป็น มันเอื้อให้ทำงานจิตอาสาอยู่แล้ว
การทำใจเราให้ดีกว่า คือการวางใจให้เป็น
ก่อนที่จะลงมือทำอะไรต่างๆ เพราะหลาย
ครั้งเวลาทำงานจิตอาสา ก็เริ่มจากเราเห็น
ทุกข์ของคน ก็อยากจะไปช่วยเหลือโดย
ความกรุณาจิตและเมตตาจิตอะไรต่างๆ ให้
เขาพ้นจากความทุกข์โดยลำดับ เป็นคนหรือ
สัตว์ หรือว่าจะป็นธรรมชาติก็ตามที ในส่วน
ของคำ ถ้าเราแยกโดยชัดเจน จริงๆแล้ว
หลายครั้งความทุกข์มาจากจิตของเราที่ส่ง
ออกไปรับทุกข์จากข้างนอก

ประเด็นก็คือว่า ถ้าเราทุกข์เราจะรู้มัน
อย่างไร หรือว่ารู้มันเฉยๆ อย่างที่
พระพุทธเจ้าตรัสไว้ เป็นทุกข์มันมีไว้กำหนด
รู้ แต่สิ่งที่ควรจะทำที่นั่นคือ สมุทัย ให้ละ

จริงๆคือ มันเหมือนจะง่าย มันก็เข้าใจได้
ง่าย แต่ปกติก็ยากอยู่ไม่งั้นเราก็หลงหลุดพัน
กันไปแล้ว แต่ที่นี้ประเด็นก็คือว่า เราต้อง
แยกก่อนให้ชัดว่า อุปสรรคจริงๆ ข้อจำกัด
ทั้งหมดมันมาด้วยความคิดของเรา มันมา
จากตัวเราเป็นที่ตั้งมากกว่า บางทีเราอาจ
จะมีความคิดที่มันคอยปิดกั้น

เรามองว่าสุดท้าย จุดเริ่มต้นมันอยู่ที่
ใจเรา ว่าเราวางใจเราไว้อย่างไรกับสิ่งที่ทำ
และวิถีชีวิตพระ งานมันส่งเสริมให้เรามีการ
เอื้อเพื่อคนรอบข้างเป็นหลัก หลายครั้ง
บางทีเราไปพัฒนาในที่ต่างๆ แต่ในบ้านเรา
ไม่ทำ แต่ไปปลูกป่าชะเง้อ แค่กวาดรอบ
บ้านเรายังไม่ค่อยชอบเท่าไร วิถีชีวิตพระ
ทำให้เรากลับมาอยู่กับตัวเองมากขึ้นและก็
ด้วยวิถีชีวิตการภาวนา วิถีแบบนี้มันทำให้
เราสามารถที่จะกลับมาใกล้ๆตัวและทำพื้นที่
ที่รอบๆตัว รอบๆบ้าน รอบๆกุฏิ ให้ดีขึ้น
เมื่อเราออกไปข้างนอก ออกไปทำงานจิต
อาสา แม้บางครั้งเองอุปสรรค อย่างที่บอก
คือคนอาจจะไม่เห็นด้วย แต่ถ้าเราทำจริง
และทำให้แน่นอน การทำงานของเรามันจะ
พิสูจน์ว่าเรามั่นคงกับสิ่งนั้นแค่ไหนและเรา
ก็ได้ดูตัวเองด้วย

**ในแง่ของคณะสงฆ์มีความตื่นตัวใน
เรื่องจิตอาสาหรือการทำงานเพื่อสังคม
แค่ไหนครับ?**

ต้องบอกว่าในช่วงรอบปีที่ผ่านมานี้
พระสงฆ์ระดับมหาเถรสมาคมซึ่งเป็น
ตัวแทนของคณะสงฆ์ ก็มีการตื่นตัวในเรื่อง

นี้มาก เรียกว่ามีการตั้งคณะกรรมการหลายชุด ในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่มันเกิดขึ้น คณะกรรมการ แต่ปัจจุบันเป็นการตั้งคณะกรรมการตามแผนแต่ยังไม่ลงในรายละเอียดของแผนงาน มีแต่คณะกรรมการขึ้นมาเพื่อทำการเสนอแผนงาน ก็คือว่ามีทิศทางที่เปิดรับในทุกแง่มุมมากขึ้น แต่ว่ากลไกการทำงานยังต้องมีการรอกการพัฒนาให้ดีกว่านี้ในภาคส่วนอื่นโดยเฉพาะในภาคคณะสงฆ์เอง

ชาวพุทธ : คำถามสุดท้ายนะครับ ทิศทางของงานด้านจิตอาสา มันจะเป็นยังไงในอนาคตข้างหน้า?

ก่อนจะถึงเรื่องนี้ มีประเด็นอีกนิดหนึ่งในหลายภาคส่วนที่เป็นด้านการพัฒนาในพระสายปกครองก็เป็นทั้งเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ หรือแม้แต่เจ้าคณะจังหวัดก็มี

เพราะท่านเห็นว่ามีประโยชน์ต่อพื้นที่และทั้งส่วนตัวท่านด้วย คือจริงๆ ถ้าชุมชนอยู่ได้วัดก็อยู่ได้ ถ้าเราให้ความรู้ธรรมาสีให้เขาพึ่งตนเองไม่มีปัญหา แล้วเราไม่ได้ไปสอนเขาด้วยมิชชันนารี แต่สอนเขาในเรื่องที่เป็นสัมมาอาชีวะ แต่ที่ว่าเราจะอย่างไรให้เราส่งเสริมเขา โดยที่ว่าเรารักษาสิกขาบทเราไว้ได้ ส่วนในเรื่องอนาคตจะเป็นยังไง เราว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มันเป็นวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิกฤตสิ่งแวดล้อม ตอนนี้น้ำท่วมแค่นี้หน้าง แม้แต่เรื่องของปัญหาภัยแล้ง ไม่นับเรื่องวิกฤตของเศรษฐกิจที่มันจะเกิดขึ้นหรือว่าที่มันเกิดขึ้นแล้วนะ

อนาคตงานจิตอาสา มันจะโตขึ้นเรื่อยๆ แต่มันจะโตขึ้นไปมากน้อยแค่ไหน มันก็ขึ้นอยู่กับทุกคน เพราะว่าหลายครั้งบางที่เราจะต้องรอให้วิกฤตใหญ่เกิดขึ้นก่อนหรือไง อย่างเช่นที่เราเห็นคือสึนามิ

คนก็จะไปช่วยขึ้นมา แต่พอสิ้นนามิหายไ้ไปคนก็หายไปด้วย หรือต้องมีใครสักคนที่เห็นว่าบ้านเมืองมันแย่งขนาดที่มันอยู่ไม่ได้แล้วต้องลุกขึ้นมาทำอะไร ถ้าเกิดเราขอให้ทุกอย่างเหมือนกบ เราเคยเห็นไข่ใหม่ ถ้าเราเอาน้ำร้อนลาดกบ ปกติกบมันจะกระโดดหนี แต่ถ้าเป็นกบเองมันอยู่ในน้ำปกติแล้วให้ต้มไปเรื่อย ๆ อุุ่น ๆ จนถึงร้อนมันก็อยู่อย่างนั้น จนกลายเป็นกบหนึ่งไป

คือว่าจริง ๆ แล้ว บางทีวิกฤตก็มีประโยชน์ ที่เราจะเปลี่ยนมันให้เป็นโอกาสให้คนลุกขึ้นมาทำอะไรที่เป็นประโยชน์ แต่ที่นี้หลายครั้งไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดวิกฤตต่าง ๆ เกิดขึ้น แต่เราเองแต่ละคนก็จะรู้ว่าหน้าที่ของเราคืออะไร ถ้าเราสามารถที่จะรู้หน้าที่ของเราคืออะไรได้ งานจิตอาสา มันก็จะออกมาได้มากกว่านี้ เพราะว่าอะไร เพราะว่าหลายครั้งคนจะมองว่าจิตอาสาเป็นเรื่องที่คุณไปทำนอกเวลา เป็นเรื่องของโยมไม่เกี่ยวกับพระ หรือเป็นเรื่องอะไรที่มันทำนอกเวลา แต่จริงๆ แล้วมันอยู่ในวิถีชีวิตได้ ถ้าเราวางใจเป็น ถ้าเราเข้าใจ คุณมีอาชีพอะไรคุณก็ทำอาชีพนั้นให้ดี แล้วถ้ามันสามารถแบ่งปันคนอื่นได้คุณก็สามารถแบ่งปันสิ่งที่คุณมี หรือความรู้ที่คุณมี หรือสิ่งที่คุณได้มาแบ่งให้คนอื่นได้

เรื่องจิตอาสาในอนาคตมองว่ามันเป็นสิ่งที่จะต้องมากกับสังคม ไม่ใช่เพียงแต่สังคมไทยแม้แต่ว่าสังคมโลกด้วย เพราะกระแสในการพัฒนาในปัจจุบันนี้ เราก็พูดถึงเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในสังคมไทยเรา

ทำมานานแล้ว ก็คือเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาในสังคมนี้มันจะซับซ้อนมากขึ้น เพราะฉะนั้นจิตอาสาในอนาคตจะต้องรู้ให้จริง ทำงานเกาะติดพื้นที่ให้แน่น แล้วก็ต้องมีฐานความมั่นคงทางจิตใจด้วย เพราะเราจะต้องเจอปัญหาที่ขัดแย้งที่มันมากขึ้นแน่นอน งานจิตอาสาจะทำทายมากยิ่งขึ้น

พูดตรง ๆ คนทำงานอาจจะน้อยลงก็ได้ แต่จะทำยังไงให้ท่านยังยืนหยัดตรงนั้นอยู่ได้ ในพื้นที่งานจิตอาสาที่ทำ แล้วก็ส่งผ่านชุดความรู้ ส่งผ่านแรงบันดาลใจให้มาสู่คนรุ่นใหม่ได้ ตรงนี้มันเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับสังคมไทย เพราะหลายครั้งเราจะเจอคนที่เก่ง ๆ แต่ทำไมท่านโดดเดี่ยว ไม่ต้องพูดไกลในหลวงเรา เราเห็นพระองค์ท่านทำงานมาเท่าไร ที่ท่านทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม แล้วเราทำอะไรอยู่ ตอนนี้จะรอใครเดินมาสักคนมานำเราไม่ได้ แต่เราต้องนำตัวของเราเองทำในสิ่งที่ดี เพราะเราเชื่อการคิดดี พูดดีทำดี แล้วเราจะพบคนดี แล้วที่สุดเราก็ไปสู่สถานที่ดี อย่างที่หลวงพ่อบัญญาได้เคยพูดไว้.

" บางทีวิกฤตก็มีประโยชน์ ที่เราจะเปลี่ยนมันให้เป็นโอกาส ให้คนลุกขึ้นมาทำอะไรที่เป็นประโยชน์ "

ความเห็นแก่ตัว ทำลายตัว

- ๑ ความเห็นแก่ตัว ชั้นแรก: ทำลายตัวเหมือน
สวมเหล็ก เกิดแต่เหล็ก แล้วทำลายเหล็ก.
- ๒ หนัก! เกิดจากตัว แล้วทำลายตัว, แต่
กลับเป็น ศัตรู ของตัว ยิ่งกว่า สิ่งใด.
- ๓ เห็นแก่ตัว แล้ว กลับรัก ศัตรู ของ ตัว
เช่น อดิษฐ์ พ. เวินตัน
- ๔ ใกล้เคียง ความหมดตัว คือ หนีงาน, หนีลูก
แล้ว เพราะเห็นแก่ตัว ก็ไม่อดทนอดกลั้น
- ๕ เกิดกิเลส ทั้ง ๓ ประเภท ทั้ง แบ่งออก/ลบ
และ ๓๑๓ ของ นิเวศน์-กิเลส-อนุสัย-อาสวะ

รอยทำ นำทาง

ความจริงโดยสมมุติ และความจริงโดยปรมาตม์

หลวงพ่อบราโมทย์ ปาโมชโช

ปุถุชนเราเห็นภูเขาก็คือเป็นภูเขา เห็นต้นไม้เป็นต้นไม้ พระโศดาบันเห็น
ภูเขาไม่เป็นภูเขาแล้ว เห็นต้นไม้ไม่เป็นต้นไม้แล้ว เห็นเป็นธาตุเป็นขันธ์
เป็นกลุ่มเป็นก้อน พอพลิกอีกทีหนึ่งตอนเป็นพระอรหันต์แล้ว ภูเขามันก็เป็น
ภูเขานะ มันเป็นโดยสมมติของมัน ต้นไม้ก็เป็นต้นไม้ นั่นแหละ สิ่งซึ่งพ้นจาก
ความปรุงแต่งก็อยู่ต่างหาก

ความรู้ของพระโศดาบัน "จะรู้สิ่งที่เกิดแล้วดับ" ความรู้ของพระอรหันต์
"จะรู้แจ้งสิ่งที่ไม่เกิดไม่ดับ" นี้คนละเรื่องกัน ส่วนความรู้ของปุถุชน "จะรู้สิ่ง
ที่เป็นสมมุติบัญญัติ" ไม่เห็นหรือกว่า "สิ่งใดเกิดสิ่งนั้นดับ" พวกเราส่วนใหญ่
ในห้องนี้เป็นปุถุชน เรายังไม่เห็นหรือกว่าสิ่งใดเกิดสิ่งนั้นดับ ถ้าเป็นพระ
โศดาบันจะเห็นเลย สิ่งใดเกิดสิ่งนั้นจะดับไป ไม่มีตัวเราในทุกสิ่งทุกอย่าง นี้
ใจมันเห็นความจริงซ้ ๆ ไปเรื่อย เห็นสภาวะมันเกิดดับไปเรื่อยซ้ ๆ ไปเรื่อย วัน
หนึ่งใจมันยอมรับความจริงว่าสิ่งใดเกิดสิ่งนั้นดับ

พระโศดาบันจะเห็นแจ้ง เรียกว่ามีดวงตาเห็นธรรม มีดวงตาเห็นธรรม
คือเห็นธรรมดา เห็นธรรมดาของกายของใจนี้ว่า มันไม่มีตัวเราหรือ ส่วน
พระอรหันต์นี่เห็นแจ้งพระนิพพาน พระนิพพานไม่เกิดไม่ดับ พระโศดาบัน
ไม่เห็นแจ้งพระนิพพาน ตอนบรรลุโศดาฯ บรรลุสภิกขาคาฯ บรรลุอนาคาฯ เห็นพระ
นิพพานแวบ ๆ เห็นแวบเดียวหรือ ไม่แม่น พอตัดครั้งที่ ๔ แล้ว คราวนี้แค่
มนสิการ แค่นี้ก็เห็นพระนิพพานอยู่ต่อหน้าต่อตา ไม่มีการเข้าการออก
อีกต่อไป

ถ้ายังโสดๆ สกิทากาฯ อนาคตฯ อยู่เนี่ย เวลานี้ก็ถึงนิพพาน ยังมีเข้ามียอกอยู่ ตรงเข้าสมาบัติ เข้าผลสมาบัติ มีนิพพานเป็นอารมณ์ จิตทรงอยู่ตั้งแต่ปฐมฌาน เป็นต้นไป ถึงจะเห็นพระนิพพาน แต่ถ้าถึงที่สุดแล้วจะแจ้งพระนิพพาน พระนิพพานอยู่ต่อหน้า ไม่เคยหายไปไหนเลย เวลามองโลกก็เห็นโลก แต่เห็นโลกนี้ว่างเปล่าจากความเป็นสัตว์ เป็นคน เป็นเรา เป็นเขา แต่เวลาจะคุยกับใครสักคนต้อง concentrate (รวมความสนใจ) ถ้าไม่ concentrate นะแบบราบ เหมือนกันหมดเลย มองไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ไม่สนใจ นี่ไม่ใช่ไม่รู้เพราะปัญญาอ่อนหรือสมองเสื่อม ไม่ใช่ แต่เพราะใจมันไม่หิบบังคับขึ้นมา แต่พอจะต้องสนใจใครต้อง concentrate หน่อย ก็จะแยกออกมาเป็นคนๆ นี้รู้โดยสมมติแล้ว ถ้ารู้โดยปรมาตถ์ ก็เห็นกลืนเป็นอันเดียวกับโลก เห็นคนทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับโลกรวมทั้งสัตว์ตัวนี้ด้วย

พระอรหันต์ก็เห็นตัวเองกลืนอยู่กับโลกเป็นอันเดียวกัน ไม่แยกฉันอยู่ที่นี่ เธออยู่ที่นี่ ของเราแยกเป็นสอง รู้สึกใหม่ หลวงปู่ดุลย์เคยสอนหลวงพ่อว่า ถ้าวันใดที่เห็นว่าจิตกับธรรมชาติที่แวดล้อมอยู่เป็นสิ่งเดียวกัน เธอจะบึ้งเลย จะข้ามภพข้ามชาติเลย มันจะไม่มีเรา ทิ้งไป ทิ้งสิ่งที่เรียกว่าเรา กลืนอยู่กับโลกไปเลย

ฉะนั้นจึงไม่มีแบ่งแยกเป็นสองส่วน ถึงเรียกว่าหนึ่ง เป็นธรรมที่เป็นหนึ่ง จิตก็เป็นหนึ่ง ธรรมก็เป็นหนึ่ง เวลาเห็นโลกก็เห็นโดยปรมาตถ์ เวลาจำเป็นก็รู้โดยสมมติ ไม่ใช่ว่าสมมุติไม่มี พวกไหนภาวนาแล้วสมมุติไม่มีนี่พวกเพี้ยน พ่อไม่มีแม่ไม่มี คุณงามความดีไม่มี พระพุทธเจ้าไม่มี อะไร ๆ ก็ไม่มี นี่เป็นมิจาทิฎฐิ ชื่อนัตถิกทิฎฐิ ไม่ใช่มันไม่มี แต่มันมีโดยสมมุติ ไม่ใช่มันไม่มี มันไม่ใช่มีโดยปรมาตถ์ สมมุติที่มีตามสมมุตินั้นแหละ ไม่ใช่ว่าพระอรหันต์แล้วไม่รู้จักสมมุติ สมมุติไม่จริงเลยปฏิเสศสมมุติ พ่อไม่มีแม่ไม่มีครูบาอาจารย์ไม่มี พระพุทธเจ้าไม่มี อะไร ๆ ก็ไม่มี เลยมีฉันอยู่คนเดียวมันแหละสุดท้ายก็คือมีกูมันแหละ ไม่เอาไหนเลย

**" ถ้ารู้โดยปรมาตถ์ ก็เห็นกลืนเป็นอันเดียวกับ
โลก เห็นคนทั้งหลายสัตว์ทั้งหลายกลืนเป็นอัน
หนึ่งอันเดียวกับโลกรวมทั้งสัตว์ตัวนี้ด้วย "**

ฉะนั้นถ้าเราภาวนาต่อไป ถึงวันหนึ่งเราจะเห็นสมมติโดยความเป็นสมมุติ
เข้าใจสมมุติกับมัน เล่นกับมัน อย่างเราเป็นผู้บริหารทำธุรกิจ เรารู้ว่าเราเป็นผู้
บริหารโดยสมมุติตอนนี้เป็นเจ้าของบริษัท อีกหน่อยอาจจะเจ๊งเป็นลูกจ้างเขา
หรืออาจจะเจ๊งตงงานไปเลยไม่มีอะไรเลยก็ได้ นี่เป็นของสมมุติอยู่นะตอนนี้
สมมุติว่าเป็นผู้บริหารของบริษัท ลูกน้องทำไม่ดีต้องเรียกมาตำ ตำโดยสมมุติ
ตำโดยรู้ทัน รู้ว่าตำไปอย่างนั้นแหละ ทำหน้าดูๆไป ถ้าทำหน้าที่มึมหวานๆ ทีหลัง
อย่าทำนะ มันก็ไม่เชื่อสิ ไซ้ใหม่ มันต้องเล่นบทยักษ์ เราเล่น ไม่ใช่จริง ต้อง
เล่นนะ ดังนั้น ผู้บริหารถึงบทยุคก็ต้องเล่นบทยุคเป็น บทยุคเมตตาก็ต้องเมตตา
เป็น นี่เล่นโดยสมมุติ รู้ว่าต้องทำเล่น

พระพุทธเจ้าถึงสอนธรรมะที่เกี่ยวกับสมมุติเยอะเยอะไป สอนให้ชมคนที่
ควรชม ชมคนที่ควรชม ท่านก็สอนไม่ใช่ไม่สอน ไม่ใช่ท่านบอกให้ชมทุกคน
ไม่ใช่ ไม่งั้นเราบริหารจัดการอะไรไม่ได้ ฉะนั้น กับสมมุติก็เล่นกับมันให้ถูก
ต้องในความเป็นสมมุติ อย่าไปหลงจริงจังกับมัน ไม่ใช่ฉันเป็นผู้บริหารแล้ว
ต้องบริหารตลอด มีนายพลคนหนึ่งแกเก่งสมมุติเวลากินเหล้าแล้วใจดีบอกว่า
กูนี้แปลกไว้ว เวลากูเข้าไปในกองพลหรือที่ไหนนะ ทหารตกใจกลัวกูหมดเลย
ตัวแข็ง กลัวกูคนเดียว แต่เวลาเข้าบ้าน กูไม่รู้เป็นยังไงวะ เมียกูใหญ่กว่า นี่แก
เล่นสมมุติเป็นไซ้ใหม่ นอกบ้านแกใหญ่ เข้าบ้านเขาเรียกแม่บ้านไซ้ใหม่ เมีย
ใหญ่ ให้มันใหญ่ไป มันจะได้ไม่มีเรื่อง นี่ขนาดเรื่องอื่นไม่ค่อยเอาไหนแต่เรื่อง
นี้เก่ง รู้จักอันไหนสมมุติอย่างไร ก็ควรจะปฏิบัติกับสมมุติแต่ละอันให้ถูกต้อง
ก็ปลอดภัยสิ สบายสิไซ้ใหม่

ฉะนั้นปฏิบัติก็ต้องมีสติปัญญา ไม่ใช่อะอะก็ปรมาตต์หมดเลย ไม่มีสมมุติ
"ไอ้มันโง่แล้ว ไม่ถูกต้องนะฉะนั้น ชาวพุทธไม่ใช่ปฏิเสธสมมุติ สมมุติก็มีจริง
แต่มีจริงโดยสมมุติ มีพระมีโยม มีผู้ชายมีผู้หญิง นี่สมมุติทั้งสิ้น แต่ว่าต้อง
ปฏิบัติให้ถูกต้อง บางคนบอกว่าทำไมหลวงพ่อบทบาทผู้ชาย ทำไมไม่ตบหัวผู้
หญิง มาเรียกให้เราตบ ตบได้อย่างไร เพราะโดยสมมุติเนีย ไม่ได้ แล้วเราก็คอย
ตามสมมุตินะ โลกจะได้ไม่ยุ่งเหยิง ไม่ใช่ว่าคล้อยตามสมมุติเพราะว่าเห็นดี
เห็นงามอะไรหรอก ก็เห็นว่าสมมุติแล้วโลกไม่ยุ่งเหยิง อย่างสมมุติว่าไฟแดง
ให้หยุด ไฟเขียวให้ไป ไฟเหลืองให้รีบเร่งเครื่องเข้าไปอีก โลกเราสมมุติแบบนี้
ไฟเขียวจะจอด ไฟแดงจะไป โลกก็ยุ่งสิ เราก็รู้สมมุติ โดยปรมาตต์เราก็เข้าใจ
มันนะ ไม่มีคนไม่มีสัตว์ ไม่มีเราไม่มีเขา แต่ถ้าโดยธาตุแท้ธรรมแท้แล้ว ไม่มี
อะไร ว่าง มีความสุขล้วนๆเลย

การปฏิบัติ เราจะเข้าใจความจริงเป็นลำดับๆไป เข้าใจความจริงโดยสมมุติ
ก่อน แล้วจึงเข้าใจความจริงโดยปรมาตต์ ปรมาตต์ที่ยังเป็นโลกียะ ปรมาตต์ที่เป็น
ปรมาตต์ธรรมแท้ๆ พ้นจากโลกียะเป็นโลกุตระ แล้วก็ปฏิบัติต่อแต่ละสิ่งแต่ละ
อย่างถูกเหมือนกันหมดเลยถูกต้องนะ ไม่ทำผิดพลาด ปฏิบัติได้ถูกต้องเหมือน
กัน แต่ไม่ใช่ปฏิบัติต่อแต่ละสิ่งเหมือนกันถูกเหมือนกันหมดเลย.

**" ชาวพุทธไม่ใช่ปฏิเสธสมมุติ สมมุติ
ก็มีจริง แต่มีจริงโดยสมมุติ "**

”

**ชาวพุทธเราต้องเป็นคนใจกล้า
ความขลาดไม่กล้าพูดความจริงนั้น
มิใช่วิสัยของลูกตถาคต
ผู้รู้ความจริง ประกาศความจริง
ตลอดพระชนมายุของพระองค์**

”

หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ

ทีละก้าว

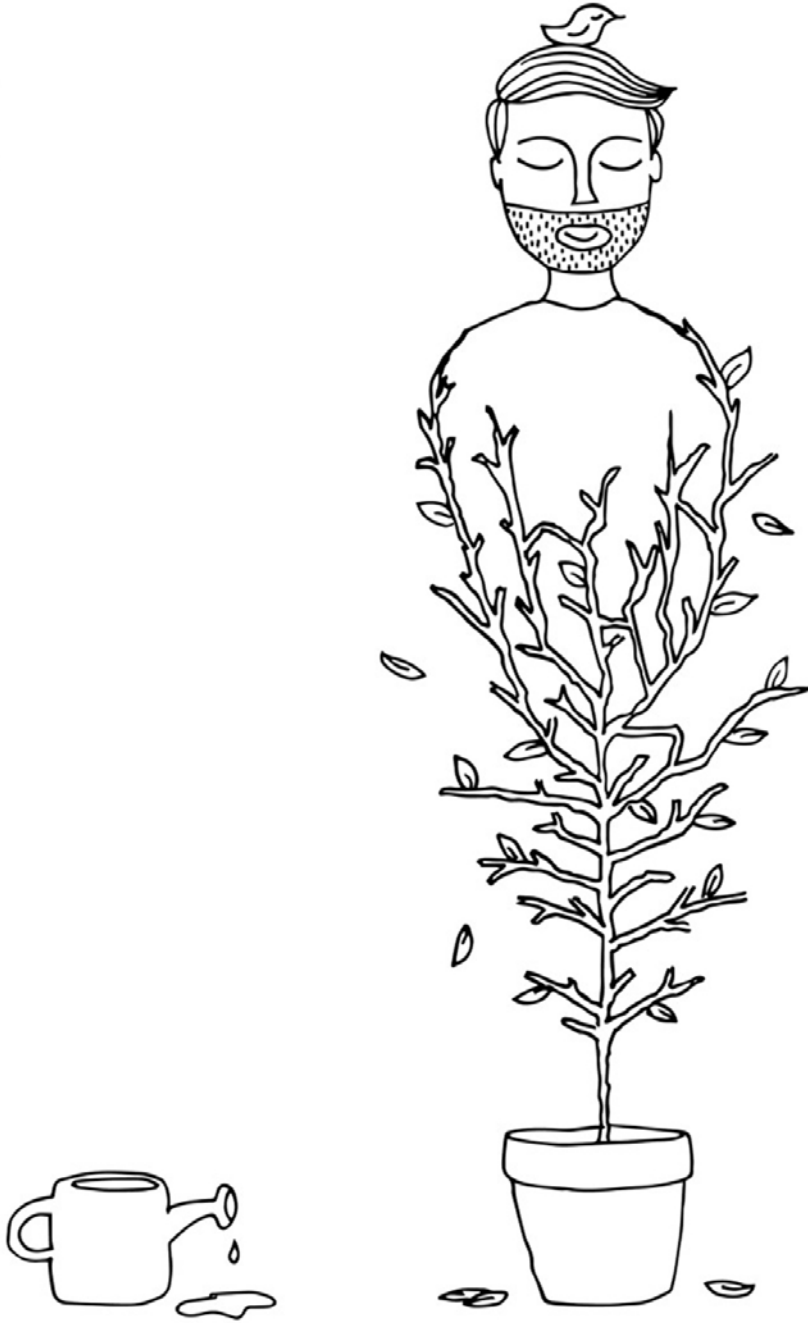
จิตอาสา เพื่อโลกน่าอยู่

พระไพศาล วิสาโล

ทุกคืนหลังจากทำการบ้านเสร็จ “แก้วใจ” เด็กหญิงวัย ๑๔ ปี จะออกธูปไปกับพ่อแม่ เพื่อตระเวนไปตามจุดที่ประสบอุบัติเหตุเธอเป็นอาสาสมัครอายุน้อยที่สุดของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งหน้าที่หลักของเธอคือ คอยช่วยส่งของให้พ่อแม่ และจรรยาละเอียดของผู้ประสบเหตุบางครั้งก็ช่วยยกคนเจ็บ เช็ดเลือด เธอเล่าว่าตอนที่ทำงานครั้งแรกเมื่ออายุ ๑๑ ปี นั้นรู้สึกกลัวมาก แต่ตอนหลังรู้สึกดีใจที่ได้ช่วยคนหลายคนรอดชีวิตได้เพราะเธอช่วยพาส่งโรงพยาบาลได้ทันท่วงที

“วัลลภ” เป็นนักวิเคราะห์หุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่เมื่อมีเวลาว่างเขาจะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงจัดกีฬาต้านยาเสพติดในหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่จังหวัดปทุมธานีระยะแรก ๆ ไม่ค่อยมีใครร่วมมือ แต่ตอนหลังมีหลายสิบชุมชนมาส่งทีมฟุตบอลมาร่วมงานโดยไม่มีการกินเหล้าหรือสูบบุหรี่ในงานเลยนอกจากนั้นเขายังชักชวนเพื่อน ๆ ไปสร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่วัดและชุมชนในต่างจังหวัดเสมอ

ทุกวันก่อนและหลังเวลางาน “ร.ต.ต.วิชัย” จะขี่มอเตอร์ไซค์ขนกล้าไม้ไปปลูกตามข้างถนน ลานวัด ป่าช้า และที่สาธารณะ ๑๘ ปี แล้วที่เขาทำเช่นนี้เป็นกิจวัตร ผลก็คือต้นไม้ร่วม ๒ ล้านต้น ที่เขาปลูกได้เปลี่ยนอำเภอปรังค์ภู จังหวัดศรีสะเกษ จากที่เคยเป็นดินแดนแห้งแล้งกันดาร ให้กลับกลายเป็นอำเภอที่เขียวขจีด้วยต้นไม้มา ๆ ชนิด แรก ๆ ชาวบ้านหัวเราะเยาะเขา หาวว่าเป็นคนสิ้นคิด แต่วันนี้เขากลายเป็นนักปลูกต้นไม้ที่ทั่วประเทศรู้จัก

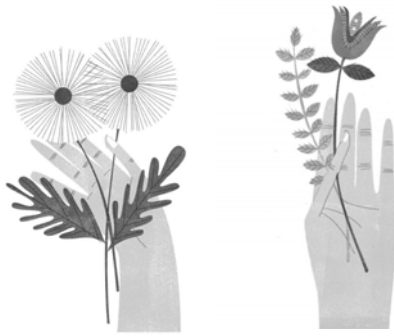
Illustrations by Fernando Cobelo

" จิตอาสา นั้นมีอยู่ในทุกคนอยู่แล้ว เพราะทุกคนล้วนมีความปรารถนาที่จะทำความดี แต่บางครั้งความดีนั้นอาจถูกสกัดกั้นด้วย "ความกลัว" เช่นกลัวว่าจะทำไม่ได้ กลัวคนหัวเราะ กลัวพ่อแม่ไม่เข้าใจ หรือกลัวว่าจะทำมาหากินผู้อื่นไม่ได้ "

"หมอสุรินทร์" เป็นอาจารย์แพทย์และผู้เชี่ยวชาญด้านกระดูกของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ แต่แทนที่จะไปเปิดคลินิกส่วนตัว กลับใช้เวลาว่างส่งเสริมให้ผู้คนหมั่นออกกำลังกาย เขาได้จัดตั้งกลุ่มออกกำลังกายทุกวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดราชการบางช่วงก็ชักชวนสมาชิกเดินขึ้นเขาหรือไปพักผ่อนในป่า เวลามีคนไข้มาหา หมอสุรินทร์จะไม่นิยมจ่ายยาแต่แนะนำให้บริหารร่างกายแทน

คนเรามักจะทำความดีก็ต่อเมื่อมีเหตุเฉพาะหน้าเกิดขึ้น เช่น เห็นคนเป็นลมอยู่บนถนน เห็นเงินตกอยู่ข้างหน้า แต่ความจริงแล้วโอกาสที่จะทำความดีมีอยู่ตลอดเวลา แม้จะไม่ได้อยู่ใกล้ตัวแต่ถ้าก้าวออกจากจุดที่ยืนอยู่ก็จะพบมากมาย สิ่งแวดล้อมที่กำลังถูกทำลาย เด็กที่กำลังไร้หลักแหล่ง วัยรุ่นที่กำลังตกเป็นทาสยาเสพติด ผู้หญิงที่ถูกทารุณ ชาวบ้านที่ประสบหัตถภัย สัตว์พิการที่ไร้คนเหลียวแล ฯลฯ ทั้งหมดนี้กำลังต้องการความช่วยเหลือจากเราทุกคน

แก้วใจ, วัลลภ, ร.ต.ต.วิชัย, และหมอสุรินทร์ เป็นตัวอย่างอันน้อยนิดของผู้คนที่อาสาตัวช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และทำให้โลกน่าอยู่มากขึ้น พวกเขาใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไปในสังคม แต่เมื่อใดที่มีเวลาว่างก็ไม่รีรอที่จะทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม และเมื่อได้ลงมือทำแล้วก็รักที่จะทำต่อไปเรื่อยๆ พวกเขาเหล่านี้ต่างกันทั้งโดยอายุ เพศ วัย อาชีพ แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ มี "จิตอาสา" ได้แก่จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกายและสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่อยู่นิ่งดูตายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากเกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดีและเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้มเป็นจิตที่เปลี่ยนด้วย "บุญ" คือความสงบเย็นและพลังแห่งความดี

อันที่จริง จิตอาสา นั้นมีอยู่ในทุกคนอยู่แล้ว เพราะทุกคนล้วนมีความปรารถนาที่จะทำความดี แต่บางครั้งความดีนั้นอาจถูกสกัดกั้นด้วย “ความกลัว” เช่นกลัวว่าจะทำไม่ได้ กลัวคนหัวเราะ กลัวพ่อแม่ไม่เข้าใจ หรือกลัวว่าจะทำมาหากินสู้คนอื่นไม่ได้ แต่ถ้าคนเรายอมให้ความกลัวครอบงำ ก็จะไม่มีความเติบโตหรือก้าวเข้าสู่ชีวิตใหม่ได้

เคยเห็นช้าง ตัวใหญ่ที่ถูกล่ามด้วยเชือกเส้นเล็กๆ ไหม? มันถูกล่ามด้วยเชือกเส้นนั้นมาตั้งแต่เล็ก ตอนนั้นเชือกเส้นนั้นแข็งแรงเกินกว่าที่มันจะดึงให้ขาดได้ ความรู้สึกที่ไม่มีวันดึงเชือกขาดได้ ความรู้สึกที่ไม่มีวันดึงเชือกขาดได้ ความรู้สึกที่ไม่มีวันดึงเชือกขาดได้ประทับใจเข้ามาโดยตลอด ทั้งๆที่บัดนี้ช้างเติบโตและมีพลังกำลังเกินกว่าเชือกจะรั้งไว้ได้ แต่ความรู้สึกดังกล่าวก็ยังคงอยู่ ช้างจึงยอมให้เชือกเส้นเล็กๆ นั้นล่ามตัวเองไว้

เชื่อหรือไม่ว่าความกลัวในใจเราแค่จุดเดียวเหมือนกับเชือกเส้นเล็กๆ นั้น มันคอยรั้งดึงเราเอาไว้จากอิสรภาพที่จะใช้ศักยภาพของเราอย่างเต็มที่ เพื่อเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์และสร้างสรรค์โลกให้งดงาม จิตอาสาของคนไทยได้เคยแสดงพลังอันยิ่งใหญ่มาแล้วเมื่อเกิดมหันตภัยสึนามิที่ภาคใต้ ผู้คนทุกเพศทุกวัยไม่วัยแม่แต่เด็กและวัยรุ่นจำนวนมาก ได้ลงไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย หลายคนได้เข้าไปช่วยกู้ศพ พลิกศพ และทำทุกอย่างเพื่อพาเขากลับบ้าน แม้ศพนับร้อยนับพันนั้นจะเน่าเปื่อยและส่งกลิ่นเหม็นเพียงใด ประสบการณ์เหล่านั้นแทบทุกคนไม่เคยปรารถนาจะเจอเจอหรือนึกว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องได้ แต่แล้วเขาก็พบว่าตนเองทำได้เมื่อสถานการณ์เรียกร้อง ความดีที่มีอยู่ในใจก็ไม่อาจทนนิ่งเฉยได้ หากสำแดงพลังออกมาเป็นการเสียสละอันยิ่งใหญ่ ที่แม้แต่ตนเองก็พิศวงว่าทำได้อย่างไร

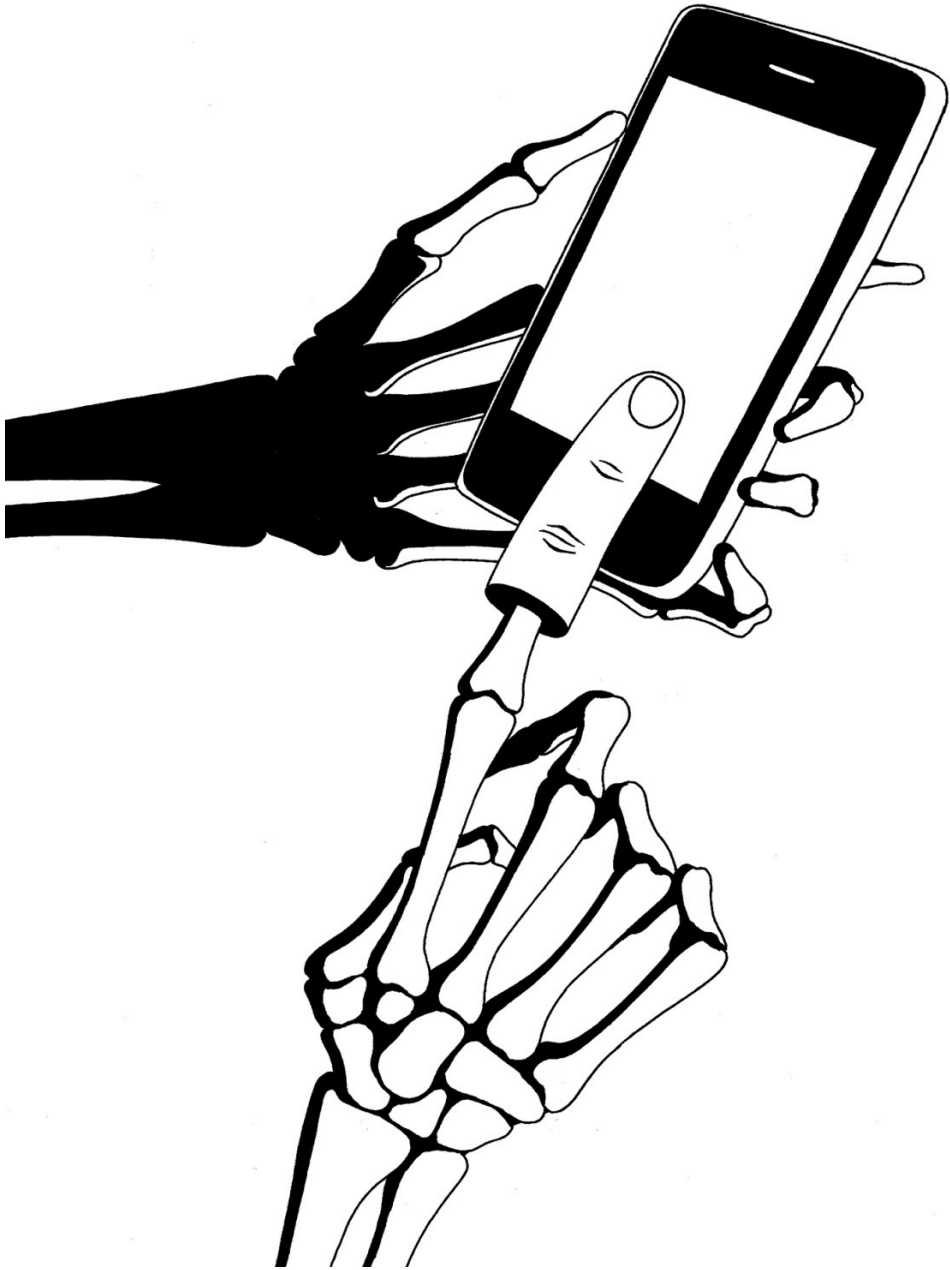
ประสบการณ์ครั้งนั้นได้ทำให้หลายคนไม่เพียงค้นพบศักยภาพอันยิ่งใหญ่ภายในตนเองเท่านั้น หากยังก้าวพ้นจากความกลัวสุ่มิติใหม่ของชีวิต และค้นพบความสุขจากการเสียสละ หลายคนได้เติบโตขึ้นจากการทำสิ่งยากที่ไม่เคยทำมาก่อน แต่เราไม่จำเป็นต้องรอให้มหันตภัยสึนามิเกิดขึ้นก่อน ความดีถึงจะพรุ้งพรูออกมาจากใจได้ ทุกวันนี้มีผู้ประสบภัยอีกมากมายที่รอคอยความช่วยเหลือจากเรา เพียงเปิดใจรับรู้ความทุกข์ของเขาเหล่านั้น เราก็อาจสัมผัสถึงพลังบางอย่างในใจที่ขับเคลื่อนให้เราอยู่เฉยไม่ได้ แต่จะต้องทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อช่วยเขาเหล่านั้นเท่าที่จะทำได้

อย่าปฏิเสธพลังดังกล่าว ก้าวเท้าออกมาและช่วยกันคนละไม้ละมือเพื่อเขาเหล่านั้น ไม่ว่าจะอยู่จุดไหนเราก็สามารถทำประโยชน์ได้ทั้งนั้น บางคนอาจช่วยปลูกต้นไม้บางคนถนัดสร้างบ้าน บางคนชอบดูแลเด็ก แต่บางคนถนัดพิมพ์ดีดหรือทำบัญชี ไม่ว่าจะป็นงานอะไรก็ล้วนมีส่วนช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสร้างสรรค์สังคมด้วยกันทั้งนั้น สิ่งสำคัญก็คือจิตอาสาหรือน้ำใจที่จะช่วย เราอาจเริ่มต้นโดยอาสาตัวไปช่วยงานส่วนรวมในวันหยุดสุดสัปดาห์หรือในเทศกาลสำคัญที่มีวันหยุดติดต่อกันหลายวันเช่น เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ เข้าพรรษา วันสำคัญสำหรับชีวิต เช่นวันเกิด ก็เป็นโอกาส ที่จะทำกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์ โดยถือว่าเป็นการทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตการทำบุญอย่างนี้มีอันส่งผลยิ่งกว่าการให้สิ่งของเป็นทานด้วยซ้ำ หากทำกันมากๆและทำบ่อยๆ สังคมจะร่มเย็น ประเทศจะเจริญก้าวหน้ายิ่งกว่านี้

" ความกลัวในใจเราเป็นแค่จุดเดียวเหมือนกับเข็มนาฬิกา เล็ก ๆ นั้น มันคอยรัดดึงเราเอาไว้จากอิสรภาพที่จะใช้ศักยภาพของเราอย่างเต็มที่ เพื่อเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์และสร้างสรรค์โลก ให้งดงาม "

Illustrations by Fernando Cobelo

วงนอก

หนานเอ

ตั้งแต่มีเรื่องโซเชียลมีเดีย การใช้ Facebook หรือ Line ผมว่าเราได้รับข่าวสารที่ไม่จำเป็นกันมากเกินไปนะครับ ถ้าสังเกตดี ๆ มีเรื่องราวเป็นประเด็นสังคมเปลี่ยนเรื่องมาไม่เว้นแต่ละวัน ผมยกตัวอย่างนะครับที่พอนึก ๆ ได้ก็ตั้งแต่เรื่องแอร์กราบ จ่ายค่าบริการในร้านอาหาร เช่าเครื่องบิน น้ำท่วม ดาราเลิกกัน ดาราทะเลาะกับแม่ หรือแม่แต่แม่ประณอมทะเลาะกับลูกก็ต้องเข้าใจนะครับ โทรทัศน์ก็มีหลายช่องมากขึ้น หนังสือพิมพ์ก็ต้องหันมาทำข่าวออนไลน์ ทุกคนเขาก็ต้องค้นรณหากินหาเรื่องมาทำให้เป็นประเด็นจะได้ขายข่าวได้

แต่ถ้าดูกันจริงๆแล้ว เราไม่ได้ไปเกี่ยวอะไรกับเขาเลยสักนิด แอร์จะกราบหรือไม่ สายการบินเขาจะทำอะไรเราอยู่วงนอกเราไม่ได้รู้เรื่องราวอะไรในเหตุการณ์ ฟังๆเขามา ฟังวงในเล่า จะในแคปไหนก็ไม่รู้ แต่เราวิจารณ์ได้สนุกปาก ออกความเห็นกันครึกครื้น ดาราเขาจะเลิกกันมันก็เรื่องของเขา เขาอยู่

ด้วยกันมาเขาเจอปัญหาพร้อมทุกข์ร่วมสุขอย่างไรเราไม่เคยรับรู้ เราฟังเขาเล่ามา แต่เราวิจารณ์ได้สนุก เราแสดงความสงสัยแล้วดูเราเป็นคนดี จริงๆแล้วไม่มีอะไรเกี่ยวกับเราเลยสักนิด หรือพูดตรงๆคือ ต่อให้ไม่มีเราโลกมันก็ดำเนินไปตามทางของมันนั่นแหละครับ

แทนที่จะไปเป็นคนวงนอกคอยฟังข่าวจากวงในแล้ววิพากษ์วิจารณ์ชาวบ้าน ลองมาเป็นคนวงนอกสำหรับเรื่องของตัวเองกันบ้างไหมครับ ก็ดูตัวเราเองนี่แหละครับ เหลือบๆดู สังเกตดูกายมันเป็นอย่างไร ใจมันเป็นอย่างไร ดูเหมือนเป็นคนวงนอกมองเข้ามาที่กายที่ใจเรานั้นเอง

ผมว่าอย่างนี้น่าจะมีประโยชน์กว่าไปเป็นคนวงนอกเรื่องคนอื่นนะครับ ที่ให้ดูตัวเองแบบคนวงนอกอันนี้ก็ทำตามหลักที่ครูบาอาจารย์ท่านสอนไว้ว่า “มีสติรู้กายรู้ใจ (รู้รูปรู้นาม) ตามความเป็นจริงด้วยจิตที่ตั้งมั่นและเป็นกลาง” นั่นเองครับ ที่เราเหลือบๆดูก็คือ มีสติ

“ มีสติรู้กายรู้ใจ (รู้รูปรู้นาม)
ตามความเป็นจริง ด้วยจิตที่
ตั้งมั่นและเป็นกลาง ”

คืออะไร ดูกายดูใจ ก็คือมีสติรู้กายรู้ใจ กาย และใจที่ทำงานของมัน ก็คือเราไม่ไป แทรกแซงมัน ดูแบบคนวงนอกดูเข้ามาที่ กายที่ใจ ก็คือรู้กายรู้ใจตามความเป็นจริง จิตตั้งมั่นและเป็นกลางเราทำไม่ได้ เราแค่ รู้ทันจิตที่ไม่ตั้งมั่นมันก็จะตั้งมั่นขึ้นมาเอง ขณะหนึ่ง จิตที่เห็นความจริงเรื่อย ๆ เข้าก็ จะเบือหน่าย คลายกำหนดจนค่อย ๆ เข้าสู่ ความเป็นกลางนั่นเอง

เราก็อาศัยความเป็นคนวงนอกนี้ แหละครับ เปลี่ยนจากดูเรื่องชาวบ้านมาดู กายดูใจของเราเอง ร่างกายเคลื่อนไหวใจ เป็นคนดู ความรู้สึกเกิดขึ้นที่จิตก็ตามรู้จิต หลงไปก็รู้ จิตเพ่งไปก็รู้ ไม่ว่าจะ แขน ขา คอ ไหล่ เท้า นิ้ว หัว ขยับก็รู้ ไม่ว่าจะจิตจะ หลงไปทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือความ คิดก็รู้ ไม่ว่าจะความรู้สึก โกรธ เบื่อ อยากร ยินดี พอใจ ยินร้าย เสียใจ อิจฉา เกิดขึ้น ก็ตามรู้ ดูเหมือนเป็นอีกคนที่มองเข้ามา ดู เหมือนเป็นคนอื่นที่กำลังดูกายดูใจเรา

ทำงาน เป็นคนอื่นคือแค่ดูอย่างเดียว ไม่ ต้องไปแทรกแซงบังคับหรือดัดแปลงอะไร ยกตัวอย่างเหมือนที่บางคนเขาแอบฟัง แอบดูผิวเมียข้างบ้านทะเลาะกัน เขาก็แอบ ดูเงียบ ๆ ไม่ได้กระโจนเข้าไปแสดงความ เห็นหรือเชียร์ฟัวหรือเชียร์เมีย เป็นคน วงนอกก็แค่ดูไม่ไปยุ่งไม่ไปเชียร์ ไม่ไป แทรกแซง ยกตัวอย่างอีกทีนะครับ สมมติ เรามีสมาชิก แล้วเรารู้ทันความสุขที่เกิดขึ้น

อันนี้คือเราเป็นคนวงนอกที่ไปรู้ไปดู แต่พอเราอยากให้ความรู้สึกดี ๆ อยู่นาน ๆ อันนี้เราไปแทรกแซงแล้วครับ นี่เป็น ตัวอย่างหนึ่งนะครับ โดยทั่วไปสำหรับนัก ปฏิบัติเราแทรกแซงกันเป็นประจำอยู่แล้ว เช่น ข่มไม่ให้โกรธ เวลารู้สึกไม่ดีก็อยากให้ หาย เวลารู้สึกดีก็อยากให้อยู่นาน ๆ แทรกแซงกันจนชิน ครูบาอาจารย์ท่านถึง บอกว่าให้เราถล่า ๆ หน่อย ปล่อยให้กายให้ ใจมันทำงานตามความเป็นจริง แล้วคอยรู้ คอยดู ไม่บังคับไม่แทรกแซงนั่นเองครับ

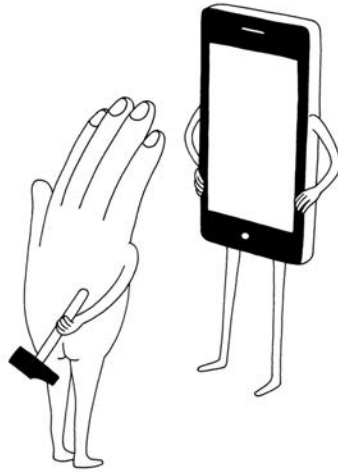
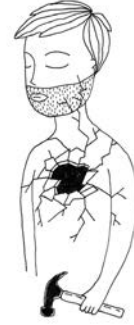

Illustration by Mrzyk & Moriceau

และก็อย่าลืมรักษาศีลนะครับ ศีลห้า เป็นอย่างน้อย เพราะศีลจะช่วยทำให้ใจเรา ไม่กระเพื่อมมากนัก ทำให้มีจิตใจที่เหมาะสมที่ ควรกับการปฏิบัติธรรม และก็ต้องตั้งใจนะ ครับปฏิบัติในรูปแบบ ทำให้ต่อเนื่องทุกวัน อย่างน้อยวันละ ๑๕ นาที จะทำอะไรก็ได้ แล้วแต่ที่เราสะดวก ถนัด ทำแล้วมีความสุข เราก็เลือกเอาสิ่งนั้นมาทำ เอามาปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติในรูปแบบนี้แหละครับ เป็นการซ่อมการมีสติในชีวิตประจำวัน เหมือนนักมวยจะขึ้นชกก็ต้องมีการซ้อม มวย ไม่ใช่อยู่ๆจะเดินขึ้นเวทีไปชก จริงอยู่ เราอาจจะเก่งอาจจะชกได้ แต่เราไม่อาจจะ ยืนระยะได้นาน สักพักก็อาจจะถูกกิเลสฉีก เอาได้ การปฏิบัติในรูปแบบก็คือการซ่อม การเตรียมความพร้อมให้จิตใจให้ใจสามารถ รับมือกับสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน ได้

อยากให้ลองดูนะครับ แทนที่จะมัว สนใจข่าวอื่น เรื่องอื่น ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ ของเราเลย เอาเวลาที่มีมาเป็นคน วงนอกดูการทำงานของกายของใจดีกว่า ครับ ได้ประโยชน์กว่ากันเยอะเลย รู้เรื่อง คนอื่นเราก็ไม่รู้ว่าเป็นเรื่องจริงหรือหลอก เราไม่มีทางรู้เรื่องราวจริงๆได้แต่ได้ยินได้ ฟังต่อๆกันมา แต่หากเรารู้กายรู้ใจของเราเอง นี่แหละเป็นเรื่องที่เราทำได้จริง เป็นเรื่อง ที่เกี่ยวกับเราจริงๆ เป็นเรื่องที่เราทำได้ เฉพาะตัว และเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ อย่างแท้จริง เพราะผลที่ได้นั้นมีตั้งแต่เล็ก น้อยไปจนถึงเอนกอนันต์ หากเราปฏิบัติ ถูกและสมควรแก่ธรรม เมื่อนั้นคนวงนอก ที่ดูกายดูใจก็จะเป็นคนวงนอกตลอดกาล หมายถึงนอกสังสารวัฏนะครับ.

อย่าเสียเวลาเปล่า

Illustrations by Fernando Cobelo

ในช่วงเข้าพรรษานี้ อาตมาผู้เขียนบทความได้รับอาราธนาให้ไปพูดคุยกับผู้ป่วยโรคมะเร็งพร้อมกันนั้นก็ยังมีโอกาสได้เข้าไปให้กำลังใจผู้ป่วยอื่นๆ หลังจากกิจกรรมพูดคุยกับผู้ป่วยโรคมะเร็ง

สิ่งหนึ่งที่มักจะเกิดขึ้นกับผู้ป่วยเป็นโรคมะเร็ง ก็คือความวิตกกังวลถึงอาการเจ็บป่วยของตนเอง อาจเป็นด้วยปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ความเป็นโรคที่รักษาได้ยาก ความทุกข์ทรมานจากการรักษา โอกาสในการหาย การขยายตัวหรือการพัฒนาความรุนแรงของโรค โอกาสที่เสียไปในการที่จะได้ทำสิ่งต่างๆ ที่ตนเองได้ตั้งความปรารถนาไว้ การเป็นภาระของผู้อื่น ภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาและกลัวความตายที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในทุกโอกาส

การไปของอาตมาในแต่ละครั้งมีจุดมุ่งหมายอยู่สองประการ คือ ๑. มุ่งให้ผู้ป่วยได้มีการบริหารจัดการให้มีความแจ่มใส สบายใจ และ ๒. การไม่เสียโอกาสในการพัฒนาชีวิต

ด้านการบริหารจัดการ เริ่มต้นจากการพูดคุยสนทนา เพื่อศึกษาความคิดความเข้าใจ และสังเกตสภาพจิตใจของผู้ป่วย แต่ในระยะเริ่มต้นอาตมามักจะเป็นการพูดเองเสียมากกว่าผู้ป่วย เพราะผู้ป่วยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงของการให้ยาผ่านทางสายน้ำเกลือ ส่วนมากมักจะเป็นผู้ฟังเสียมากกว่า อาตมาจึงต้องหาประเด็นในการพูดคุยให้เกิดความสบายใจ เช่น วิธีการคิดอย่างไรให้เป็นสุข โดยการตั้งประเด็นว่า ในได้มีเสียในเสียมิได้ การเป็นมะเร็งไม่ได้มีเพียงส่วนที่ต้องสูญเสีย แต่หากพิจารณาในทางตรงกันข้าม การเป็นมะเร็งทำให้เราได้มีโอกาสเรียนรู้อะไรตั้งหลายอย่าง เป็นต้นว่า

- ความตายไม่ใช่เรื่องที่ต้องกังวลทำไมจึงต้องกลัวเช่นนั้น เพราะนั่นคือความจริงที่ต้องรับรู้ ผู้ป่วยหลายคนมักจะคิดว่า จะต้องตายเพราะโรคมะเร็ง หรือมะเร็งทำให้เราต้องตายหรือตายได้เร็วขึ้น แต่ความเป็นจริงแล้วมีคนตายทุกวันและคนที่ตายเหล่านั้นส่วนมากก็ไม่ได้เป็นมะเร็ง และหลายคน

Illustrations by Fernando Cabelo

เป็นคนที่สุขภาพดีด้วยซ้ำไป เช่น อุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท การแย่งชิงผลประโยชน์ และการฆ่าตัวตาย นอกจากนี้แล้ว ยังมีโรคภัยอีกตั้งมากมายที่สามารถฆ่าคนได้ อีกอย่างจากข้อมูลที่ได้รับมาในอดีตผู้ป่วยหลายคนก็มีชีวิตที่ยืนยาว

- ความตายไม่ใช่เรื่องที่ต้องกังวลแต่เป็นสิ่งที่ต้องใส่ใจ นี่คือความจริงที่ต้องรับรู้และต้องใส่ใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนสุขภาพดีทั้งหลายต้องตายลงไป เพราะ ลืมนึกถึงเรื่องความตาย คนหนุ่มก็คิดว่าชีวิตตัวเองยืนยาว คนแข็งแรงก็คิดว่าตนเองห่างไกลจากความตาย ลืมไปว่าความตายมีช่องทางที่จะมาถึงตัวเราตั้งหลายทาง แต่ละทางมีทั้งที่เราพอจะรู้ได้ และหลายทางเป็นสิ่งที่เราคาดไม่ถึง ตรงกันข้ามกับตัวผู้ป่วยที่เมื่อเป็นโรคมะเร็งแล้ว ทำให้เห็นความสำคัญกับการมีชีวิตมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้ได้มีโอกาสฝึกฝนจิตใจตนเองให้เข้าใจและใส่ใจ ดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท

- โรคมะเร็งไม่ใช่สิ่งที่ทำให้เราแ่แต่สิ่งที่ทำให้เราแ่ลงทันทีคือใจของเราเอง เพราะหลายคนเมื่อทราบว่าเป็นมะเร็ง ก็จะใจเสีย กังวลต่อโรคและหมดหวังในชีวิต บางคนตกอยู่ในสภาวะตรอมใจ บางคนตกอยู่ในสภาวะกังวลใจ ต่อภัยอันเกิดจากโรคร้าย เหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างเหตุปัจจัยที่ทำให้แ่กว่าเดิม

- หลายๆ คนได้เรียนรู้ชีวิตจากการประสบกับความทุกข์ เพราะความทุกข์เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ได้ตระหนักถึงความจริงในอีกด้านหนึ่งของชีวิต ว่ามิได้มีแต่ความสุขเพียงอย่างเดียว ในขณะเดียวกัน นอกจากความจริงในสองด้านแล้วยังเป็นสิ่งที่คาดการณ์ล่วงหน้าไม่ได้เลยว่าสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเมื่อไร และจะหายไปเมื่อใด.

พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม

เดวิด ฮาร์ ลอย

อาจจะไม่เพียงพอหากจะกล่าวแต่เพียงว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความมีเมตตาจิตแต่เพียงอย่างเดียว ดังที่เราพยายามที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งทุก ๆ สังคมต่างก็ต้องการความเมตตาเช่นเดียวกัน สังคมมนุษย์คงจะน่าอยู่ไม่น้อย หากทุกศาสนาเน้นที่ความมีเมตตาเป็นสำคัญ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดความมีเมตตาก็เป็นหลักการที่จำเป็นและคุณธรรมซึ่งควรมี

จะว่าไปแล้วการแก้ปัญหาสังคม ไม่ได้เป็นหน้าที่ของชาวพุทธแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นหน้าที่ของทุกคน เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วย่อมเป็นผู้ที่มีจิตประกอบด้วยความเมตตากรุณา และย่อมแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น เมื่อเขาตกทุกข์ได้ยากเสมอ ฉะนั้นไม่จำเป็นว่าจะ เป็นชาวพุทธหรือไม่ ก็มีเมตตาจิตได้

อย่างไรก็ตามเมื่อเราพิจารณาปัญหาสังคม เราก็ต้องถามตัวเองก่อนว่าเราอยาก จะช่วยแก้ไขปัญหอะไร เพราะปัญหามีอยู่ มากมาย ดังนั้นสิ่งที่เราควรจะทำเป็นลำดับแรก คือการเริ่มต้นที่จะแยกแยะปัญหา เฉพาะเสียก่อน เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาใหญ่ หรือสาเหตุของปัญหาสังคมทั้งหมด

เป็นการมองโดยองค์รวม ซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการเห็นปัญหาของสังคมอย่างมาก แต่ สิ่งเหล่านี้ก็ไม่ชวนให้ชาวพุทธพิจารณาได้ มากนัก เพราะอาจจะเป็นปลิตโธธีสำหรับการ เจริญภาวนา หรือการอยู่กับปัจจุบัน อย่างไรก็ตามชาวพุทธก็อาจจะต้องเริ่ม ตระหนักถึงสิ่งเหล่านี้ เพราะย่อมเกี่ยวข้องกับ สังคมของชาวพุทธเอง พร้อม ๆ กันนั้น ก็เพื่อให้มันสอดคล้องกับความมุ่งหมาย อันแท้จริงของพระพุทธศาสนา

คนเร่ร่อนในอเมริกามีอยู่ทั่วไปตาม ท้องถนน แต่ชาวอเมริกันจำนวนมากที่ ช่วยเหลือคนเร่ร่อนก็ไม่ได้เป็นชาวพุทธ หากแต่พวกเขาตระหนักว่าคนจรจัดเหล่านั้ น ก็ไม่ได้แตกต่างจากคนอเมริกันทั่วไป รวมไปถึงคนจรจัดเหล่านั้นเป็นผู้ที่ต้องการ ความช่วยเหลือ แม้ในท้ายที่สุดการช่วย เหลือคนจรจัดก็อาจจะไม่มีเหตุผลอะไร เลย เพราะหากแต่ชาวอเมริกันตระหนักว่า นี้เป็นปัญหาของสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ สิ่ง que แสดงให้เห็นจากปัญหานี้ก็คือ แม้แต่ ในสังคมที่ร่ำรวยอย่างอเมริกาก็ยังเต็มไปด้วย คนยากไร้ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็น นโยบายบางอย่างของรัฐด้วยอย่างมีนัยยะ สำคัญ

อาจจะเป็นการเจาะจงลงไปยังใจกลางของปัญหาที่ว่า เราจะทำอย่างไรให้สังคมเป็นอย่างไรที่เราคาดหวัง และหาวิธีการเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ในทางทฤษฎี ดูเหมือนสิ่งเหล่านี้อาจทำให้เราไขว่เขวจากความมุ่งหมายในทางพุทธศาสนา ซึ่งเรามักจะละเลยไปและจำกัดตัวเองอยู่กับการทำงานช่วยเหลือคนเร่ร่อน หรือแม้กระทั่งว่าเป็นอาสาสมัคร ซึ่งในทีนี้ก็ไม่อาจปฏิเสธว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ หากแต่มันเป็นเหมือนการติดพลาสติกแทนที่จะทำการวินิจฉัยและหาวิธีการรักษาโรคที่สาเหตุ เพื่อช่วยบรรเทาโรคให้ดีขึ้นและหายโดยเร็ว ซึ่งพุทธศาสนาก็มีมุมมองที่บ่งบอกเกี่ยวกับการบรรเทาโรคนี้

อทวิภาวะส่วนบุคคลและปฏิบัติการทางสังคม*

ประเด็นคำถามแรกที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและการทำงานเพื่อสังคม ดูเหมือนว่าสองเรื่องนี้จะแตกต่างกัน แต่อาจจะเป็นความเข้าใจผิด ในขณะที่ชาวพุทธกำลังพยายามปฏิบัติธรรม ซึ่งก็ยังไม่อาจจะบรรลุผลในการทำความเข้าใจสภาวะด้านในของตัวเอง รวมไปถึงความเชื่อและหน้าที่ของตนซึ่งราวกับว่ามันจะแตกต่างกัน แต่นั่นคือการพยายามที่จะปลดปล่อยตัวเอง หรือตื่นรู้ในขณะที่ดูเหมือนว่าค่อนข้างจะหลงมกยากันอยู่ในเรื่องของทฤษฎีสมมติ และการมองแบบแยกส่วน รวมไปถึงอีกมากมาย การมองอะไรแบบแยกส่วนนี้ เป็นภาวะที่

แสดงออกถึงพื้นฐานของความไม่รู้ (อวิชชา) ที่จะต้องเอาชนะให้ได้

การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและการทำงานเพื่อสังคมจึงมีความจำเป็นต่อกันและกัน ความเห็นแก่ตัวและการไม่ฝึกหัดขัดเกลาทางจิตใจ เป็นสาเหตุให้สหรัฐอเมริกาและสถานการณโลกแย่งส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากต้องประสบกับความทุกข์ร้อน นอกจากนี้การปฏิบัติภาวนาทางจิต จะทำให้สามารถเอาชนะตนเองและความเห็นแก่ตัวได้ ถือได้ว่าเป็นการเอาชนะใจตนเอง เราอาจจะคิดว่าเรากำลังเกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านในนั้นหมายถึงการละความเห็นแก่ตัวภายในใจ ซึ่งเป็นสิ่งเลวร้ายยิ่งกว่าการเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ

พุทธศาสนาและการทำงานเพื่อสังคมต้องเป็นสิ่งควบคู่ไปด้วยกัน ถ้าไม่มีการฝึกจิตควบคู่ไปกับการทำงานเพื่อสังคมเสียแล้ว สังคมก็มีแนวโน้มที่จะร้อนรุ่มดิ่งเคียดและกระวนกระวาย แต่อย่างไรก็ตามภาคส่วนต่าง ๆ ถึงจะให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ ถ้าไม่สามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่เป็นปัญหาพื้นฐานได้จริง ๆ อาจจะมีแนวโน้มเอียงไปในทางที่เป็นอกุศลก็ได้ นี่อาจจะเป็นสาเหตุของปัญหาที่เราสามารถเห็นได้ ถ้าไม่เข้าใจปัญหาพื้นฐานก็ไม่สามารถที่จะยอมรับมันได้ หรือแม้แต่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหานั้น ฉะนั้น การกระทำของเรามักจะพลาดเป้าหมายและมีแนวโน้มที่จะจบลงด้วย

อทวิภาวะ คือ ทศณะที่ปฏิเสธการมองสิ่งต่าง ๆ แบบแยกส่วน เช่น ในดิมิซัว ในดามีขาว ในมิดมีสว่าง ฯลฯ

สถานการณ์ทางสังคมที่เลวร้ายยิ่งกว่า เมื่อเริ่มต้นด้วยการไม่ทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นปัญหาพื้นฐาน อย่างเช่น ทำไมการปฏิวัติฝรั่งเศสพัฒนานำไปสู่ความหวาดกลัวและการเพิ่มขึ้นของเผด็จการใหม่ของนโปเลียน ขบวนการของระบบมาร์กซิสต์ได้กลายเป็นระบบเลนินสตาลิน เมาเซตุง และเขมรแดง ซึ่งปัญหาต่างๆ ก็ย่อมมีมิติอย่างมีนัยยะสำคัญว่าอะไรที่เป็นปัญหาพื้นฐาน รวมไปถึงพุทธศาสนามีมุมมองต่อปัญหาเหล่านี้อย่างไร

เป็นเรื่องน่าขัน ถ้าไม่นำเศรัตรงที่หลักศาสนาต่างๆ ก็มีแนวโน้มที่จะเสริมสร้างความรู้สึกเห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกพ้อง แต่ศาสนาที่ดีจะกระตุ้นให้เราทำความเข้าใจและลบล้างกระบวนการความคิดเหล่านี้ตามคำสอนทางพุทธศาสนา ไม่ว่าคุณจะบอกว่าตัวเองเป็นชาวพุทธหรือไม่ ก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นเพียงคำที่เขาสम्मติกัน คำสอนทางพุทธศาสนา มุ่งเน้นวิธีการปฏิบัติที่จะหลุดพ้น และส่งเสริมหลักธรรมต่างๆ แม้แต่พระโพธิสัตว์ก็ไม่ได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะช่วยเหลือเพียงแต่ชาวพุทธ หากแต่พระองค์สาบานที่จะช่วยสรรพชีวิตทั้งหมดให้หลุดพ้นจากความทุกข์

พุทธวิธีแก้ไขปัญหาสังคม

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นมากมาย จากมุมมองของพุทธศาสนาๆ สามารถแก้ปัญหาคความทุกข์ทางสังคม และสาเหตุปัญหาทางสังคมได้ โดยที่จำเป็นต้องปฏิบัติ

ตามอริยสัจจ์ ข้อที่สาม และข้อที่สี่ ที่จะเป็นประเด็นทางเลือกของสังคมและเส้นทางนำไปยังความจริง

คำสอนทั่วไป สำหรับการทำงานเพื่อสังคมหลักคำสอนต่างๆ ที่ช่วยลดความทุกข์และความเห็นแก่ตัว คือ อกุศลกรรม ซึ่งเป็นดั่งมลภาวะ อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง พุทธศาสนาไม่ได้กล่าวถึงมากเกี่ยวกับบาป และสิ่งสมมติที่เป็นทวิภาวะของความดีและความชั่วที่ใช้เป็นหลักการปฏิบัติพื้นฐานทางสังคม วัตตุนิยม (Manichaeism) และ สังคมในช่วงต้นของศาสนาคริสต์ ที่มีการฟื้นตัวในรูปแบบของวาทกรรมทางการเมืองในสหรัฐฯ

คำว่า ทวิภาวะ พุทธศาสนาได้แยกเป็น กุศลกรรมและอกุศลกรรม ๆ ซึ่งรู้จักกันในนามของ กิเลส มีความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นต้นนั้น ไม่ใช่เรื่องยากที่จะเข้าใจสิ่งเหล่านี้ตามความเป็นจริงว่า ความหลงย่อมก่อให้เกิดความโลภ เมื่อไม่ได้ดังที่ปรารถนาก็ย่อมเกิดความโกรธเป็นธรรมดา ฯลฯ ความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านี้ได้สร้างความทุกข์ อกุศลกรรม และความเห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกพ้อง การหลุดพ้นจากความทุกข์ (dukkha) ได้โดยการเปลี่ยนอกุศลกรรมเป็น คู่ตรงข้าม (ทวิภาวะ) ในเชิงบวกโดยตัวของมันเอง คือว่า ความโลภแก้ได้ด้วยความเอื้ออาทร ความโกรธแก้ได้ด้วยความเมตตา และความหลงแก้ได้ด้วยปัญญา

เราสามารถที่จะยับยั้งอกุศลกรรมได้ แต่เป็นเรื่องยากที่จะประเมนผลกระทบต่อสังคมจากอกุศลกรรมของปัจเจกบุคคล อย่างไรก็ตามสถานการณ์ในปัจจุบันนี้ค่อนข้างแตกต่างจากสมัยพุทธกาล สำหรับอกุศลกรรมที่มากขึ้นสามารถกลายเป็นปัญหาได้ เช่นว่า

๑ ความโลภ มีลักษณะ คือ จะไม่รู้จักพอ และไม่เคຍอ้ม ซึ่งมีข้อดีในระบบเศรษฐกิจ อย่างเช่น สนองความต้องการผลกำไรที่ดีต่อบริษัท การค้นหาความต้องการของผู้บริโภคเพื่อที่จะเพิ่มยอดขายและการบริโภค ความโลภได้ควบคุมการดำเนินชีวิตของเราทุกคน

๒ ความโกรธ ประชากรส่วนมากของประเทศมักจะถูกความโกรธเข้าครอบงำได้โดยง่าย ความโกรธมักจะเป็นสิ่งที่รุนแรง ก่อให้เกิดอาชญากรรมที่น่ากลัว ตัวอย่างที่ดีที่สุดของความโกรธ คือ จิตใจที่ร้อนรุ่ม

๓ ความหลง (โมหะ) พื้นฐานของความหลง มาจากความเห็น(ทิฏฐิ) ผิดถ้าเข้าใจปัญหาอกุศลกรรมนี้แล้ว จะช่วยให้เห็นว่าประเทศที่ทันสมัยและพัฒนาแล้วล้วนแต่มีการจัดระเบียบเพื่อบรรเทาความทุกข์ของทุกคน แต่ส่วนมากแล้วล้วนแต่เป็นเรื่องทางทฤษฎี ซึ่งเราไม่สามารถเห็นได้ด้วยตา ดังนั้นจึงไม่จำเป็นจะต้องคิดเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นเป็นเวลานานเหมือนกับว่าถูกต้องจำในเรือนจำ

๑. ความสำคัญของการปฏิบัติภาวนา
พื้นฐานของสังคมพุทธเห็นได้ชัดเจนว่า การทำงานเพื่อสังคม จะให้ความสำคัญกับตนเองก่อน เช่น เริ่มที่จะเปลี่ยนความโลภของตนเองก่อน แล้วจึงจะสามารถทำเพื่อผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วจะติดอยู่ในรูปแบบที่ไม่ได้ผลแล้วอาจจะทำให้แย่ง ซึ่งแน่นอนว่าต้องประสบกับความท้าทายทางสังคม และการเมือง ที่อาจจะไม่นำไปสู่การเป็นสังคมที่ดีกว่า เช่นประวัติศาสตร์ที่ผ่านมามีตัวอย่างมากมายของผู้นำการปฏิวัติ มักจะตั้งใจดี แต่ในที่สุดก็กลับทำความชั่วร้าย ทำยที่สุดแล้วเป็นอันว่ามาแทนที่แก๊งอันธพาลเก่าเพียงเท่านั้นเอง

โดยปกติของจิต ถ้าไม่ได้ขัดเกลาความโลภที่อยู่ภายในตัวเองแล้ว มันค่อนข้างมีแนวโน้มที่จะสร้างปัญหา เช่นว่า เมื่อมีอำนาจ ก็จะใช้ประโยชน์จากอำนาจนั้นเพื่อจะยังผลประโยชน์แก่ตัวเอง ถ้าไม่ได้ตั้งใจก็จะโกรธ แล้วบันดาลความโกรธของตนเองไปยังผู้ที่ขัดขวางตน ตราบใดยังไม่รู้ว่าความรู้สึกของตัวเองเป็น ของมีทั้งคุณและโทษ (ทวิภาวะ) แล้ว ก็สามารถกลายเป็นความเข้าใจผิดที่เป็นอันตราย และยากจะเข้าใจปัญหาของสังคมโลกาภิวัตน์ ซึ่งจำเป็นสำหรับนักการเมืองโดยตรง

๒. ตั้งมั่นในวิถีสันติวิธี การดิ้นรนเพื่อจะนำพาตัวเองไปสู่ธรรมชาติ และทวนกระแสหลักของสังคมอย่างสันติวิธี ทั้งผู้ที่ยืนหยัดต่อสู้เพื่อพุทธศาสนา ต่างก็มีเป้า

หมายเดียวกันคือปลายทางแห่งสันติภาพอย่างแท้จริง หลวงปู่ติช นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh) กล่าวไว้ว่า ความสงบสุข จะสงบสุขได้ก็ต้องเริ่มต้นที่ตัวเองให้สงบสุขก่อน ที่จะเผชิญกับปัญหาที่รุนแรง แม้ว่าจะดูเหมือนการหลีกเลี่ยงปัญหา แต่ถ้าสามารถเอาชนะความโกรธตนเองได้ ย่อมเป็นสิ่งที่น่าพอใจยิ่งแล้ว

พุทธศาสนาในทิเบตให้คำอุปมาอย่างชาญฉลาดว่า ถ้าต้องการที่จะทำร้ายใครบางคน ควรที่จะแทงตัวเองที่หน้าอกเสีย ความเข้าใจที่ลึกซึ้งจะช่วยลดความมัวสีกที่เป็นคู่ต่าง (ทวิภาวะ) ระหว่างตนเองและผู้อื่น รวมทั้งผู้ที่เสมอกับเรา เช่น การได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคด้วยความเคารพ เพราะการไม่พยายามที่จะลดคุณค่าผู้อื่น เป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญในการเรียนรู้จากความเข้าใจผิดเพื่อเป็นแนวทางที่สำคัญ เช่นว่า การพิจารณาความน่ารังเกียจทำให้กายออกจากความเข้าใจผิดและทุกข์ได้ ซึ่งมันเป็นความเฉลียวในการรับรู้ตามความเป็นจริง ความโง่เขลาในพุทธศาสนา คือ การไม่เคยมีความสุข หรือแก้ปัญหาพื้นฐานได้ และความเข้าใจผิด

๓ ตื่นรู้ด้วยกัน หลักการพื้นฐานที่สามคือการทำงานเพื่อสังคมและการเสียสละความสุขตนเองเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นที่โชคร้ายและกำลังทุกข์ทรมาน ถ้าเราร่วมมือกันปรับปรุงสถานการณ์ ก็จะสำเร็จได้โดยเร็ว

จุดนี้จำเป็นจะต้องเน้นเพราะเส้นทางพระโพธิสัตว์มักจะถูกเข้าใจผิดๆ พระโพธิสัตว์ไม่เสียสละหรือชะลอการตรัสรู้ของตัวเอง เพราะพระองค์จะช่วยคนอื่น แต่พระโพธิสัตว์จะปฏิบัติและบูรณาการการตรัสรู้ของพระองค์โดยการเรียนรู้ที่จะอยู่ในลักษณะที่เสียสละ พระองค์อุทิศตัวเองเพื่อบรรเทาความทุกข์ของโลก เพราะการหลุดพ้นทางจิตวิญญาณอยู่เหนือดีชั่ว เป็น อทวิภาวะ ไม่ใช่การนำไปเปรียบเทียบหรือแข่งขันกับบุคคลอื่น ในมุมมองที่สำคัญทางพุทธศาสนากับสถานการณ์โลกทุกวันนี้ ต้องการพระโพธิสัตว์ชนิดนี้ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าความมีเมตตาจิตของพระโพธิสัตว์ที่มีต่อส่วนร่วม สังคมนั้นมากมาย และ พระโพธิสัตว์ มีความหมายว่า คุณ (ท่าน) และ ฉัน (เรา)

จุดเชื่อมต่ที่สำคัญที่ชาวพุทธสามารถรับรู้ได้ง่ายขึ้น แม้วามันจะไม่ง่ายเสมอไป คือในปัจจุบันนี้คนเราไม่ได้มีความสุขจริงๆ แม้กระทั่งผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด นั่นเป็นเพราะว่าความพยายามในการแข่งขันที่ต้องการความสุขอย่างไม่รู้จักพอ และไม่มีจิตอาสาต่อสังคม มีพื้นฐานมาจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องต่อสิ่งที่เรียกว่าทุกข์ และวิธีการที่จะดับทุกข์นั้น บางคนที่ประสบความสำเร็จ เพราะคิดว่าตัวเองฉลาดที่จะหลบเลี่ยงกฎระเบียบทางศีลธรรม แต่หาว่าไม่ที่กำลังพลาดสิ่งที่ดีที่ชาวพุทธควรจะได้รับ พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้เรา "ได้เป็นไปตามคำสัตย์สาบาน(สมาทาน) ซึ่ง

สามารถนำไปใช้ได้กับทั้งตนเองและผู้อื่นๆ คือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนให้ดีขึ้นเสียก่อน โดยการตระหนักถึงว่าถ้ามีชีวิตอยู่โดยไม่มีศีลเป็นสิ่งที่จะทำให้ร้ายตัวเองมากที่สุด

เดิมทีศีลห้าเป็นพื้นฐานการพัฒนาไม่ให้โลก ไม่ให้โกรธ และไม่ให้หลง คำปฏิญาณที่จะไม่ฆ่าตรงกันข้ามกับสงครามและความรุนแรง ความโกรธของสามัญชนเป็นสิ่งที่เลวร้ายไม่มาก เมื่อเทียบกับการใช้ความรุนแรงขนาดใหญ่ ที่รัฐบาลสมัยใหม่บังคับใช้เพื่อควบคุมและขยายอิทธิพลของตนในพระพุทธศาสนา ศีลนี้จะทำให้มีความเข้าใจถึงชีวิตอย่างกว้างๆ เช่น ทุกวันนี้การเสื่อมสลายของระบบนิเวศมากขึ้น การสูญเสียการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ทั้งหลายก็มากขึ้น ดังนั้นศีลก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยดูแลรักษาด้านนิเวศวิทยาด้วย

การไม่มีขโมยถือเป็นเรื่องที่ดั่งาม ซึ่งไม่เข้ากับระบบเศรษฐกิจของโลกเท่าไรนัก แต่ก็ทำให้ทุกคนมีสติก่อนจะหยิบถือเอาสิ่งใดมาเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ไม่สนใจการปฏิบัติข้อนี้ที่อาจจะก่อให้เกิดความทุกข์ได้

การไม่โกหก ซึ่งตรงกันข้ามกับการหลอกลวง ในระบบขององค์กรสื่อสารต่างๆ ใช้อิทธิพลมหาศาลแจ้งข่าวสาร โฆษณาให้ทราบ แต่มักจะใช้ในการแสวงหาผลกำไรจากการโฆษณาเสียมากกว่า หันเหความสนใจไปที่การประมูลโดยไม่คำนึงถึงศีลข้อนี้

การไม่ประพฤติกรรมผิดในกาม เป็นการกำหนดเพื่อความสัมพันธ์ทางเพศที่จะไม่ก่อให้เกิดความทุกข์ต่อกัน ซึ่งไม่ได้หมายความว่าคิดกันไม่ให้อีกผู้หญิง แต่เป็นการเพิ่มข้อจำกัดการมีเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการใช้ภาพทางเพศในความบันเทิงและการโฆษณา โดยใช้ประโยชน์จากสื่อการมีเพศสัมพันธ์เพื่อดึงดูดความสนใจผู้คน ทำสื่อส่งเสริมทัศนคติที่ต่ำ และการแสวงหาผลประโยชน์จากการแสดงออกของความรู้สึกทางเพศ

สุดท้ายการไม่เสพของมีนเมาที่เป็นอันตราย ได้แก่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมถึงการใช้จ่ายเสพติดที่ผิดกฎหมายและของผิดกฎหมายอื่น ๆ

พุทธศาสนาเพื่อสังคม พุทธศาสนาให้ความสำคัญที่จะกำจัดความทุกข์ของสังคม และการไม่ส่งเสริมอัตตาตัวตน หลีกเลียงอกุศลกรรม ความโลภ ความโกรธ และความหลง เน้นย้ำการปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองก่อนและมีจิตที่มุ่งมั่นที่จะทำเพื่อผู้อื่น ไม่ใช่ความรุนแรง ตระหนักถึงความทุกข์ ทั้งที่เป็นส่วนตนและผู้อื่น การรักษาศีลห้าคือความสันติของโลก และชี้นำสังคมไปในทางที่ควรจะเป็น.

ใบสมัครสมาชิกธรรมสาส์น “ชาวพุทธ” “เพื่อความเป็นชาวพุทธของทุกคน”

ข้อมูลผู้สมัครสมาชิก () สมัครสมาชิกใหม่ () ต่ออายุสมาชิก

ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....เพศ () ชาย () หญิง
ที่อยู่ในการจัดส่ง เลขที่.....หมู่.....ตำบล/ถนน.....อำเภอ/เขต.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....อีเมล์.....
โทรศัพท์๑.....โทรศัพท์๒.....

() เพื่อกัลยาณมิตร

โดยกรุณาส่งไปที่.....เลขที่.....หมู่.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

มีความประสงค์บอกรับเป็นสมาชิกธรรมสาส์น “ชาวพุทธ” ประเภท

() ๑ ปี () ๒ ปี () (ระบุ) ปี

(อัตราค่าบำรุง ปีละ ๑๕๐ บาท ต่างประเทศปีละ ๒๕๐ บาท)

โดยเริ่มตั้งแต่นับ ปีที่...../ ฉบับที่ (ชาวพุทธจัดพิมพ์ ๔ เล่มต่อ ๑ ปี)

วิธีการชำระ

พร้อมกันนี้ได้ชำระเงินจำนวน.....โดย

() ธนาณัติ หรือเช็คไปรษณีย์ สั่งจ่าย บ.ท. มช. เชียงใหม่

() โอนเงินเข้าบัญชี น.ส.เพ็ญฉาย สิโรรส ธนาคารกรุงไทย สาขานนทบุรี

บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 521-0-02148-3

กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงิน พร้อมใบสมัครสมาชิกได้ตามช่องทางดังนี้

- น.ส.เพ็ญฉาย สิโรรส (ผู้จัดการธรรมสาส์น “ชาวพุทธ”)

วัดอโศกมิ่งสวนพุทธธรรม ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

- โทรศัพท์ : 0-5332-8054, 0-537-8882

- อีเมล์ : chao_buddha@hotmail.com

สพ.เพ็ญ สหิโต โหติ
คนดี บำเพ็ญประโยชน์แก่ปวงชน

พุทธศาสนสุภาษิต
(๒๓/๑๒๘)

